

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: N4101 Zemědělské inženýrství

Studijní obor: Agropodnikání

Katedra: Katedra veterinárních disciplin a kvality produktů

Vedoucí katedry: prof. Ing. Jan Trávníček, CSc.

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Dopady ukončení režimu mléčných kvót pro producenty mléka

The milk quota abolition and its impact for milk producers

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Eva Samková, Ph.D.

Konzultant diplomové práce: Ing. Pavel Smetana, Ph.D.

Autor: Bc. Renata Švecová

České Budějovice, duben 2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Renata ŠVECOVÁ**
Osobní číslo: **Z11702**
Studijní program: **N4101 Zemědělské inženýrství**
Studijní obor: **Agropodnikání**
Název tématu: **Dopady ukončení režimu mléčných kvót pro producenty mléka**
Zadávající katedra: **Katedra veterinárních disciplin a kvality produktů**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Systém regulace trhu s mlékem uplatňovaný v ČR od roku 2001 by měl být ukončen v roce 2015.

Cílem práce bude vyhodnotit systém mléčných kvót od jeho zavedení, hlavní klady a zápory regulace a posoudit dopady ukončení tohoto režimu pro producenty mléka v rozdílných produkčních oblastech. Za tímto účelem vypracujete dotazník a předložíte jej vybrané skupině respondentů.

Diplomová práce je součástí řešení projektu OP VK CZ.1.07/2.3.00/09.0081 a bude vypracována na základě pokynů uvedených na www.zf.jcu.cz/studenti/informace-pro-studujici/ podle následující osnovy:

1. Úvod - význam řešené problematiky včetně uvedení cílů práce
2. Literární přehled - současný stav poznání problematiky
3. Materiál a metodika - popis použitých analytických metod včetně metod statistických
4. Výsledky a diskuse - tabulkové a grafické zpracování získaných dat navazující na cíl práce, jejich statistické vyhodnocení a porovnání se zjištěnými literárními údaji
5. Závěr - shrnutí výsledků vlastní práce a doporučení vyplývající z řešené problematiky
6. Summary - přehled a nejdůležitější výsledky včetně klíčových slov (v anglickém jazyce)
7. Seznam literatury - podle zásad ČSN 01 0197, ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2.

Rozsah grafických prací: Tabulky a grafy dle vlastního uvážení.
Rozsah pracovní zprávy: 40-50 stran textu
Forma zpracování diplomové práce: tištěná
Seznam odborné literatury:

- BOUAMRA-MECHEMACHE, Z. et al.: Impact of a gradual increase in milk quotas on the EU dairy sector. European Review of Agricultural Economics, 2008, 35 (4): 461-491.
- TREGARO, Y.: Impact of milk quota abolition and the market contraction for young steers in Europe on the French cattle sector. Bulletin de l'Académie Veterinaire de France, 2011, 164 (3): 225-236.
- Databáze WOS, Česká zemědělská bibliografie, CAB Abstracts, PROQUEST, dostupné na: <http://www.lib.jcu.cz/cs/databaze>
- Publikace v časopisech Výživa a potraviny, Mlékařské listy aj., dokumenty, publikace a informace Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (<http://www.uzei.cz/>), popř. internetových portálů www.szif.cz, www.agronavigator.cz, www.mze.cz či www.mlekarstvi.cz
- Zákony, vyhlášky a nařízení legislativy ČR a EU týkající se správy mléčných kvót

Vedoucí diplomové práce: Ing. Eva Samková, Ph.D.
Katedra veterinárních disciplin a kvality produktů
Konzultant diplomové práce: Ing. Pavel Smetana, Ph.D.
Katedra veterinárních disciplin a kvality produktů
Datum zadání diplomové práce: 26. března 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

Ing. Karel Suchý, Ph.D.
proděkan pověřený vedením ZF

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

prof. Ing. Jan Trávníček, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 26. března 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma „Dopady ukončení režimu mléčných kvót pro producenty mléka“, jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích, 24. dubna 2013

.....
Bc. Renata Švecová

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucí práce doc. Ing. Evě Samkové, Ph.D., za věcné připomínky, rady a nepřeborné množství nápadů. Dále bych chtěla poděkovat Ing. Jindřichu Kvapilíkovi, DrSc., vědeckému pracovníkovi Výzkumného ústavu živočišné výroby v Praze Uhřetěvsi, za laskavé poskytnutí odborných materiálů a přínosné konzultace při sestavování dotazníku pro producenty mléka. V neposlední řadě můj dík zaslouží Ing. Robert Zavadil, ředitel Odboru živočišných komodit SZIF a Ing. Hana Pavelková, vedoucí Oddělení správy mléčných kvót SZIF, za ochotnou spolupráci při kontaktování producentů.

Seznam použitých zkratk

EK	Evropská Komise
EU	Evropská Unie
ES	Evropské Společenství
FO	Fyzická osoba
IK	Individuální kvóta
MK	Mléčná kvóta
MZe	Ministerstvo zemědělství
NK	Nařízení Komise
NV	Nařízení vlády
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
VK	Vnitrostátní kvóta

OBSAH

1 ÚVOD.....	9
2 LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	10
2.1 PLATNÁ LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ SPRÁVU MLÉČNÝCH KVÓT ..	10
2.2 VYMEZENÍ POJMŮ	11
2.3 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE	12
2.3.1 Vývoj společné zemědělské politiky	13
2.3.2 Společná organizace trhu	15
2.3.3 Česká republika a SZP	16
2.4 REGULACE PRODUKCE MLÉKA POMOCÍ KVÓT	16
2.4.1 Zavedení regulačních opatření na trhu s mlékem	17
2.4.2 Zavedení mléčných kvót.....	17
2.4.3 Opatření na trhu s mlékem v rámci reformy SZP	20
2.5 MLÉČNÉ KVÓTY V ČESKÉ REPUBLICE	22
2.5.1 Produkční kvóty mléka v ČR na léta 2001 až 2005	23
2.5.2 Trh s mlékem v ČR po vstupu do EU.....	24
2.6 MLÉČNÝ BALÍČEK.....	28
2.6.1 Návrhy dohody o mléčném balíčku.....	28
2.6.2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 261/2012	29
2.7 UKONČENÍ REŽIMU MLÉČNÝCH KVÓT	30
3 MATERIÁL A METODIKA	32
3.1 CÍL PRÁCE.....	32
3.2 MATERIÁL A METODIKA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	32
3.3 ZPRACOVÁNÍ ÚDAJŮ	33
4 VÝSLEDKY A DISKUSE	34
4.1 CHARAKTERISTIKA PRODUCENTŮ.....	34
4.2 VYBRANÉ UKAZATELE VÝROBY MLÉKA	39
4.3 PRODUCENTI A MLÉČNÉ KVÓTY	41
4.4 PODNIKÁNÍ V SYSTÉMU MLÉČNÝCH KVÓT.....	46
4.4.1 Přednosti systému mléčných kvót podle dotazovaných producentů	46
4.4.2 Nedostatky systému mléčných kvót podle dotazovaných producentů	50
4.4.3 Výhody ukončení systému mléčných kvót pro producenty mléka.....	56

4.4.4 Nevýhody ukončení systému mléčných kvót pro producenty mléka	60
4.5 NÁZORY PRODUCENTŮ NA SYSTÉM MLÉČNÝCH KVÓT A JEHO UKONČENÍ	64
5 ZÁVĚR	69
6 SUMMARY	71
7 SEZNAM LITERATURY	72
8 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	78
8.1 TABULKY	78
4.4 GRAFY	79
9 PŘÍLOHY	83

1 ÚVOD

Mléko zaujímá v evropském hospodaření významné místo, představuje jednu z klíčových komodit z hlediska zachování vhodné struktury zemědělství. Produkce mléka je řízena společnou organizací trhu v rámci Společné zemědělské politiky (SZP) Evropské unie (EU) pomocí nástrojů, jež mají vést k dosažení stanovených cílů. Politika EU směřuje především k dosažení rovnováhy na trhu s mlékem, stabilizaci cen, zajištění odpovídající životní úrovně producentů a zvýšení jejich konkurenceschopnosti. Podle ZVLÁŠTNÍ ZPRÁVY EVROPSKÉ KOMISE č. 14/2009, zavedení mléčných kvót silně omezilo výrobu, nicméně výše národních kvót se jeví jako nadměrná, což znamená, že režim kvót v odvětví mléka v současnosti již nepředstavuje skutečné omezení. Evropská Komise (EK) rozhodla o ukončení systému mléčných kvót v roce 2015.

Česká republika (ČR) jako řádný člen EU musela přijmout legislativní opatření EU i v oblasti zemědělství. Systém mléčných kvót byl uplatňován již od roku 2001, po vstupu ČR do EU byl upraven pravidly SZP. Kvótový režim v oblasti mléka a mléčných výrobků byl zaveden z důvodu snížení nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu. Regulace pomocí kvót spočívá v tom, že producent může vyrobit pouze množství mléka, které odpovídá výši jeho přidělené kvóty. Pokud dojde k přeplnění vnitrostátní kvóty, musí být odvedena dávka z překročeného množství.

K zajištění hladkého přechodu na trh bez mléčných kvót byl připraven mléčný balíček, který byl zaměřen zejména na oblast smluvních vztahů, vyjednávací síly a organizací producentů a mezioborových organizací. Otázkou zůstává, zda budou po roce 2015 naplněny katastrofické scénáře o zahlcení trhu dovozovými mléčnými výrobky a čeští producenti mléka se přeorientují z výroby mléka na pěstování technických plodin, budou bojovat o své místo na trhu s mlékem v silné zahraniční konkurenci, nebo naopak dojde ke zvýšení státní podpory živočišné výroby. Odpovědi na tyto otázky týkající se budoucího vývoje výroby mléka po zrušení mléčných kvót přinese podoba SZP po roce 2013.

Cílem práce bylo zjištění možných dopadů ukončení systému mléčných kvót pro producenty mléka v různých produkčních oblastech.

2 LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 PLATNÁ LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ SPRÁVU MLÉČNÝCH KVÓT

Problematika mléčných kvót je stanovena řadou právních předpisů, evropských i národních, jejichž znění je běžně dostupné na internetu, a z nichž nejdůležitější jsou tyto:

Legislativa EU:

Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení Komise (ES) č. 595/2004, v platném znění, kterým se stanoví prováděcí pravidla k Nařízení Rady (ES) č. 1788/2003, ve znění pozdějších předpisů

Prováděcí Nařízení Komise (EU) č. 511/2012, o oznámeních týkajících se organizací producentů a mezioborových a i smluvních jednání a vztazích stanovených Nařízením Rady (ES) č. 1234/2007 v odvětví mléka a mléčných výrobků

Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 880/2012 doplňující Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o nadnárodní spolupráci a smluvní jednání organizací producentů v odvětví mléka a mléčných výrobků

Legislativa ČR:

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu, ve znění pozdějších předpisů

Nařízení vlády č. 244/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek uplatňování dávky v odvětví mléka a mléčných výrobků v rámci společné organizace trhu s mlékem a mléčnými výrobky, ve znění Nařízení vlády č. 517/2004 Sb.; č. 258/2005 Sb.; č. 293/2007 Sb., č. 308/2012 Sb.

2.2 VYMEZENÍ POJMŮ

V rámci výše zmíněných předpisů je použita řada termínů, jejichž vymezení je věnována následující podkapitola.

„**mlékem**“ se rozumí výhradně běžná tekutina vylučovaná mléčnou žlázou, získaná z jednoho nebo více dojení bez toho, aby se do ní cokoli přidávalo nebo se z ní odebíralo.

„**mléčnými výrobky**“ jsou výrobky získané výlučně z mléka, přičemž se však mohou přidávat další látky nezbytné pro jejich výrobu, pokud tyto látky nejsou použity za účelem úplného nebo částečného nahrazení jakékoli mléčné složky.

„**producent mléka**“ je fyzická nebo právnická osoba, která je podnikatelem podle obchodního zákoníku, vyrábí a prodává mléko nebo se na zahájení produkce mléka v nejbližší době připravuje.

„**individuální kvóta mléka**“ je množství mléka, kterým producent disponuje.

„**vnitrostátní kvótou**“ rozumíme výši kvóty stanovenou pro každý členský stát.

„**odběratel mléka**“ je fyzická nebo právnická osoba, která je podnikatelem podle obchodního zákoníku, je schválena a registrována Státním zemědělským intervenčním fondem (SZIF) jako odběratel mléka a nakupuje syrové kravské mléko od producentů.

„**dodávkou**“ se rozumí dodávka mléka, která neobsahuje žádné mléčné výrobky a kterou producent poskytuje odběrateli.

„**přímým prodejem**“ je prodej mléka producentem přímo spotřebitelům, jakož i prodej mléčných výrobků výrobcem.

„**uváděním na trh**“ jsou myšleny dodávky mléka nebo přímý prodej mléka nebo mléčných výrobků.

„**kvótový rok**“ je období od 1. dubna do 31. března kalendářního roku.

2.3 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Významnou součástí hospodářské politiky EU je společná zemědělská politika (SZP). Jejím smyslem je regulovat pomocí souboru různých opatření a nástrojů integrovaný trh agrárních produktů EU a pozitivně ovlivňovat vývoj zemědělství členských států (KEŘKOVSKÝ, 1999).

Zemědělský sektor hrál ve vývoji integračního procesu v západní Evropě od samého začátku mimořádně důležitou roli. Po druhé světové válce státy ještě nebyly schopny zajišťovat svou zemědělskou produkci a bylo třeba vytvořit účinný mechanismus, který by umožňoval plynulé dodávky potravin. Hlavní příčiny vzniku SZP měly především ekonomický a politický podtext. Z ekonomického hlediska je zemědělství sektorem, v němž se vyrábí zboží a suroviny primárního charakteru s nízkou elasticitou poptávky, a proto zabezpečení cenové stability je základem pro makroekonomickou stabilitu celého národního hospodářství. K dalším, tzv. politickým faktorům, které přispěly ke vzniku SZP, patřila snaha zakladatelů Evropských hospodářských společenství zajistit výživu obyvatelstva, podpořit zakládání rodinných farem, rozvíjet zemědělskou výrobu i v odlehlých částech regionu, stabilizovat příjmy zemědělců, a tím dosáhnout srovnatelné životní úrovně obyvatelstva ve městech a na venkově. Dlouhodobým záměrem bylo vytvořit takový volný trh se zemědělskou produkcí, který by současně reguloval obchod s těmito komoditami s nečlenskými státy Společenství a tím neohrozil domácí producenty (FOJTÍKOVÁ a LEBIEDZIK, 2008).

Římská smlouva z roku 1957 stanovila pro zemědělství několik základních cílů. Jedná se zejména o zvýšení produktivity zemědělství pomocí technického rozvoje, racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálním využitím výrobních faktorů, zejména pracovní síly; zajištění životní úrovně zemědělského obyvatelstva, odpovídající úrovni ostatních hospodářských sektorů, zejména zvyšováním individuálních výdělků zemědělců; stabilizaci trhů se zemědělskou produkcí; zajištění maximální soběstačnosti evropského regionu v zemědělských produktech odpovídajících mírnému klimatu; zajištění dodávky potravin za přiměřené ceny pro spotřebitele (FOJTÍKOVÁ a LEBIEDZIK, 2008). Všechny z těchto cílů byly po čtyřiceti letech fungování SZP splněny. Bylo dosaženo soběstačnosti v zásobování potravinami, Evropská unie se dokonce stala druhým největším vývozcem zemědělských produktů na světě, byly zajištěny stabilní příjmy zemědělců

a eliminovány velké výkyvy na trhu. To prospělo i spotřebitelům, kteří se mohli těšit ze stabilních cen. Evropské zemědělství se zásadním způsobem zmodernizovalo a přispělo k růstu blahobytu v západní Evropě (BUSINESSINFO, online, cit. 9. 2. 2013).

2.3.1 Vývoj společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika se začala uskutečňovat od roku 1962. V roce 1968 byly zavedeny jednotné ceny, čímž bylo završeno vytvoření jednotného trhu pro zemědělské výrobky (HAD a URBAN, 1997). Během svého fungování SZP prošla několika reformami. Prvním náznakem v tomto směru byl tzv. Mansholtův plán uveřejněný Komisí v roce 1968. Plán navrhoval restrukturalizaci zemědělství založenou na myšlence podpory malých farmářů, kteří se rozhodnou odejít ze zemědělství (EURACTIV, online, cit. 9. 2. 2013). V roce 1984 ministři zemědělství odsouhlasili systém kvót pro mléko a mléčné výrobky.

V roce 1992 Unie přistoupila k pokusu reformovat SZP tzv. McSharryho reformou. Zásadní principy této reformy spočívaly ve snižování intervenčních cen, uvádění půdy do klidu a využívání zemědělské půdy pro jiné účely. Poprvé se hovořilo o ekologickém zemědělství. Významným prvkem bylo také to, že podpory farmářů nebyly nutně vázány na produkci (EURACTIV, online, cit. 15. 2. 2013). ŠREIN (1999) míní, že reforma neměla znamenat odklon od základních principů a cílů SZP, spíše mělo jít o jinou míru jejich realizace.

V roce 1994 představila Komise komplexní materiál nazvaný „Agenda 2000 – Za silnější a širší Evropu“, ve kterém identifikovala pět základních oblastí, kde bylo zapotřebí uskutečnit reformy. Přijatá reforma pomohla omezit intervence na trhu pomocí snížení intervenčních cen a také zdůraznila důležitost podpory rozvoje venkova (EAGRI, online, cit. 15. 2. 2013). Mezi konfliktní místa agrární politiky řadí SVATOŠ a kol. (1999) zemědělské důchody, zachování podniků a pracovních míst, produkci, přebytky, šetrnost k přírodě, světové agrární trhy, zájmy spotřebitelů, zásobování potravinami, finanční zatížení, vstupy a výstupy.

V červnu roku 2003 přijali ministři zemědělství členských zemí EU zásadní reformu SZP, která byla více přizpůsobena spotřebitelům a daňovým poplatníkům. Farmáři měli větší volnost, mohli produkovat to, co požadoval trh. Nová podoba SZP měla farmáře přimět k větší konkurenceschopnosti a orientaci na tržní produkci,

ale zároveň jim zaručit jistou úroveň příjmů. Mezi hlavní zásady této reformy patřilo respektování standardů na úrovni farmy, která se týkají ochrany životního prostředí, kvality a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a dobré zemědělské praxe (cross compliance), zemědělský poradenský systém, jednotné platby na farmu, odstranění vazby podpor na zemědělskou produkci (decoupling), vyjmutí půdy z produkce, modulace, finanční disciplína a venkovský rozvoj (EURACTIV, online, cit. 15. 2. 2013). KOČÍKOVÁ (1998) uvádí, že rozvoj zemědělské politiky může přinést prospěch jen tehdy, bude-li plně využito nedělitelného vztahu mezi zemědělci, půdou a životním prostředím.

Podle KVAPILÍKA (2004) lze za významná opatření reformy považovat prodloužení systému mléčných kvót do roku 2015 s cílem udržení produkce mléka ve ztížených oblastech.

Tabulka 1 McSharryho reforma SZP – komodita Mléko

Komodita	Snížení tržních podpor	Kompensace	Regulace výroby
Mléko	Intervenční cena másla snížena o 50%	Kvóty na mléko potvrzují do roku 2000 Zrušen poplatek za spoluodpovědnost	Je možno dále snížit kvóty

Zdroj: ŠREIN (1999).

V rámci kontroly stavu SZP (Health Czech) v roce 2008 se členské státy EU shodly na změnách v oblasti pravidel pro režimy přímých podpor pro zemědělce, v oblasti jednotné společné organizace trhu, v oblasti podpor pro rozvoj venkova a na změnách ve strategických směrech Společenství pro rozvoj venkova (EUROSKOP, online, cit. 16. 2. 2013).

Základní pravidla politiky rozvoje venkova na období 2007 až 2013 a také opatření pro členské státy a regiony stanoví Nařízení Rady (ES) č. 1698/2005. V tomto nařízení je politika rozvoje venkova na období 2007 až 2013 rozdělena podle tematických os, mezi které musí jednotlivé členské státy rozdělit prostředky pro rozvoj venkova za účelem zajištění vyváženého přístupu k SZP. Tři hlavní témata politiky rozvoje venkova v tomto období jsou zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšování životního prostředí a krajiny a zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a povzbuzení diverzifikace hospodářské činnosti (EUROPA, online, cit. 15. 2. 2013). Navzdory

snahám o snížení zemědělských dotací a podílu SZP na rozpočtu EU, představuje tato politika v období 2007 až 2013 45% celkových výdajů EU (MAREK a BAUN, 2010).

Tématem budoucnosti SZP se EU aktivně zabývá a její podoba po roce 2013 bude záviset na právě probíhajících jednáních o finanční perspektivě EU.

2.3.2 Společná organizace trhu

Podle BARTÁKA (2000) je těžištěm EU, hlavní náplní její existence, jednotný vnitřní trh. Účast na společném trhu je nejpřitažlivějším a nejzajímavějším rysem členství v Unii. Celkově můžeme charakterizovat SZP jako trh zemědělských produktů, který je regulován jednotně na úrovni celé EU, zároveň se však používané metody i nástroje pro jednotlivé skupiny výrobků odlišují (FOJTÍKOVÁ a LEBIEDZIK, 2008). Existují tedy více méně izolované trhy s odlišnými režimy regulace (ŠREIN, 1999). Cílem společné organizace trhu je regulovat nabídky výrobků takovým způsobem, aby nedocházelo ke kolísání nabídky. Společné organizace trhu se týkají jednotlivých prvovýrobků a výrobků po prvním zpracování. V rámci rostlinné výroby jde především o obilniny a olejninu, u živočišné výroby o hovězí maso, vepřové maso, drůbeží maso a o mléko a mléčné výrobky. Z dalších zemědělských produktů se týká vína, dalšího ovoce a zeleniny (BUSINESSINFO, online, cit. 17. 2. 2013).

Důležitým motivem k začlenění SZP do koncepce společného trhu byla snaha zvýšit výrobu potravin. Fungující trh s potravinami byl totiž chápán jako jedna ze základních podmínek pro realizaci společného trhu jako celku, a to především díky jeho vlivu na životní náklady a tedy i na možnost volného pohybu pracovních sil (FIALA a PITROVÁ, 2010).

Společné tržní organizace se postupně staly hlavním nástrojem k řízení zemědělské produkce, ke stabilizaci trhů a k zajištění příjmů zemědělcům (FOJTÍKOVÁ a LEBIEDZIK, 2008). Od roku 2008 ovlivňuje organizaci komoditních trhů v EU zavedení jednotné Společné organizace zemědělských trhů (Common Market Organisation, CMO) prostřednictvím Nařízení č. 1234/2007. Jednotná tržní organizace nahradila dosavadní existenci 21 oddělených tržních řádů pro jednotlivé komodity (FAJMON, 2010).

2.3.3 Česká republika a SZP

Vstup České republiky (ČR) do EU v květnu 2004 znamenal pro zemědělství významné změny takřka ve všech oblastech. Rozhodující podmínky pro zemědělství byly vymezeny ve vyjednávacích rozhovorech při vstupu do EU (MACHÁLEK a kol., 2009).

Zásadní byla příprava na vstup ČR do EU a období po vstupu, kdy se sektor musí přizpůsobovat nejen podmínkám panujícím na jednotném trhu EU, ale současně i podmínkám globalizujících se trhů. Poprvé v historii ČR je díky jednotnému trhu český zemědělský sektor vystaven přímé konkurenci z dalších 26 států. Podmínky pro hospodaření, včetně podpor z rozpočtu EU a z národních rozpočtů, však zdaleka nejsou srovnatelné mezi jednotlivými členskými státy a to ztěžuje rozvoj zemědělství a souvisejících oborů v ČR. Vstupem do EU však ČR získala možnost čerpat každoročně významné objemy finančních prostředků na podpory poskytované do zemědělství (MZE, 2010).

Za nejdůležitější priority českého zemědělství jsou označovány snahy o udržení zemědělců na venkově, podpora mladých zemědělců, aby nedocházelo k odlivu mladých lidí do měst a k postupnému vylidňování venkova. Důležitá je podpora produkce regionálních specialit, agroturistiky, řemesel a podpora rekreační funkce venkova (EURACTIV, online, cit. 17. 2.2013).

Podle MARKA a BAUNA (2010) byla implementace SZP v ČR celkově úspěšná. Celková zemědělská výroba v ČR zaznamenala nárůst, se vstupem do EU byl také spojen nárůst českých zemědělských vývozu. Přistoupení k SZP stabilizovalo a zlepšilo finanční situaci českých zemědělců.

2.4 REGULACE PRODUKCE MLÉKA POMOCÍ KVÓT

Kvótní systém spočívá v administrativním množstevním omezení výroby. V produkci mléka byly kvóty zavedeny pro snížení nadprodukce v osmdesátých letech, kdy se použití jiných nástrojů ukázalo jako nedostatečné. Regulace zahrnuje stanovení maximální produkce na úrovni EU, ale i uvnitř členských států až po maximální úroveň stanovenou pro každého farmáře (KÖNIG a kol., 2009).

2.4.1 Zavedení regulačních opatření na trhu s mlékem

K dosažení cílů SZP byla zavedena společná regulace zemědělského trhu, která měla vyloučit jakoukoliv diskriminaci mezi výrobcí a spotřebiteli uvnitř Společenství (KVAPILÍK, 2006).

V roce 1968 byla zavedena Společná organizace trhu v sektoru mléka a mléčných výrobků Nařízením Rady (EHS) č. 804/1968 (KOSTELNÍKOVÁ, 2010). Ve svém principu zaručovala vysoké ceny mléka, a v případě odbytových potíží se o nadbytečné množství mléka měly postarat evropské intervenční sklady (BUSINESSINFO, online, cit. 3. 3. 2013). Následkem politiky cenové podpory zavedené v rámci Společné organizace trhu měly dodávky mléka stále vzestupnou tendenci. Pro zastavení růstu mléčné produkce byla zavedena finanční spoluúčast zemědělců v případě, že výroba mléka převyší stanovenou hodnotu. Tento poplatek spoluodpovědnosti se následně projevil jako neúčinný (KOSTELNÍKOVÁ, 2010) a na počátku 80. let došlo k masivnímu přebytku másla a mléka (BUSINESSINFO, online, cit. 3. 3. 2013).

2.4.2 Zavedení mléčných kvót

Mléko podléhá od roku 1968 Společné organizaci trhu. V sedmdesátých letech byla produkce mléka vyšší než poptávka po něm. Jedním z důvodů bylo, že se výroba mléka stala v průběhu let efektivnější. Dalším důvodem bylo zřízení Společné organizace trhu, v jejímž rámci byla producentům mléka pomocí podpůrných mechanismů zaručena určitá minimální cena, za niž tito mohou prodávat mléko nebo mléčné výrobky. To vedlo k tomu, že producenti mléka nadále neprodukovali v závislosti na skutečné spotřebě. V důsledku toho se vytvořily výrazně nadměrné strukturální kapacity na trhu s mlékem a nabídka významnou měrou převýšila poptávku (EUROPA, online, cit. 3. 3. 2013).

Podpůrná opatření týkající se ceny mléka jsou financována z rozpočtu Společenství. Jelikož se tržní cena mléka pohybovala hluboko pod dotovanou cenou, vedla nadměrná produkce k významnému zatížení rozpočtu Společenství. Proto byla zvažována dvě opatření za účelem vyřešení tohoto problému. Jednou alternativou bylo snížení zaručené minimální ceny, druhou pak zavedení kvót na kontrolu produkce. (EUROPA, online, cit. 3. 3. 2013). Vydáním Nařízení (EHS) č. 856/1984,

kterým se stanoví doplňková dávka na mléko za účelem obnovení tržní rovnováhy, bylo rozhodnuto pro řešení pomocí kvót.

BEČVÁŘOVÁ (2001) uvádí, že k regulaci agrárního trhu lze zvolit tři základní přístupy, které jsou však v praxi agrárních politik většinou kombinovány v určitém systému. Obecně se jedná o regulaci nabídky, regulaci cen a regulaci poptávky. Kvotace, tj. udělování kvót, kterými je množství akceptovatelné produkce přímo určováno jednotlivým výrobcům, je typickým nástrojem regulace nabídky, tedy v podstatě regulace množství nabízené produkce.

Podle KVAPILÍKA (2001) je jedním z důvodů zavedení systému mléčných kvót splnění požadavků EU spolu s možností naučit se tento relativně složitý systém v návaznosti na další opatření SZP. Dalším důvodem je dosažení stabilizace a postupného rozvoje chovu dojených krav a ostatních kategorií skotu a zvýšení domácí spotřeby mléka a mléčných výrobků.

Systém mléčných kvót byl zaveden v roce 1984 Nařízením Rady (EHS) č. 856/1984. Byl platný pro mléčnou kampaň (kvótový rok) od roku 1984/1985. Rozhodnutím Rady byl zaveden systém pro pět po sobě následujících dvanáctiměsíčních období od 1. dubna 1984 do 31. března 1989. Zavedení kvót znamenalo omezování výroby směrem k většímu souladu nabídky s poptávkou. Omezení bylo spojeno se stanovením „celkového garantovaného množství“ pro celé Společenství, na které se vztahovaly garantované ceny. Celkové garantované množství Společenství bylo rozděleno mezi jednotlivé členské státy. Každý členský stát disponoval národním referenčním množstvím (národní kvótou), kterou stanovila Evropská Rada. Základem pro stanovení národní kvóty pro mléčnou kampaň 1984/1985 byly dodávky do mlékáren v roce 1981 zvýšené o 1 %. Výjimku mělo Irsko a Itálie, pro které základem pro stanovení garantovaného množství byly dodávky z roku 1983 (KOSTELNÍKOVÁ, 2010).

Při rozdělování národního množství se členské státy moly rozhodnout mezi dvěma režimy. Režim A znamenal přidělení kvót jednotlivým producentům, režim B přidělení kvót mlékárnám.

Kvóty producentům byly přiděleny na základě nejlepších dodávek mléka v členské zemi v letech 1981, 1982 nebo 1983 nebo podle průměru těchto tří let (KOSTELNÍKOVÁ, 2010). Kontrola výroby se neuskutečňovala na úrovni státu nebo regionu, ale přímo u výrobce. Každému zemědělcovi byla podle kritérií platných

po celém území Společenství přidělena individuální mléčná kvóta, za jejíž dodržení byl přímo zodpovědný. Ta se dále dělila na kvótu na mléko dodávané mlékárnám a kvótu na mléko používané k jiným účelům (BUSINESSINFO, online, cit. 3. 3. 2013).

Nařízení Rady (EHS) č. 1078/77, kterým se zavádí režim prémie za neuvedení mléka a mléčných výrobků na trh a za přeměnu stád dojnic, upravovalo vyplacení prémie za neuvedení na trh nebo prémie za přeměnu producentům, kteří se zavázali neuvádět na trh mléko a mléčné výrobky v průběhu období neuvádění na trh v délce pěti let, nebo neuvádět na trh mléko a mléčné výrobky a přeměnit svá stáda dojnic na masná stáda v průběhu období přeměny v délce čtyř let.

Nařízení Rady (EHS) č. 856/1984 ze dne 31. března 1984, kterým se mění Nařízení (EHS) č. 804/1968 o společné organizaci trhu s mlékem a mléčnými výrobky, a Nařízení Rady (EHS) č. 857/1984 ze dne 31. března 1984, kterým se stanoví prováděcí pravidla pro dávku uvedenou v článku 5c Nařízení (EHS) č. 804/1968 v odvětví mléka a mléčných výrobků, zavedla od 1. dubna 1984 doplňkovou dávku vybíranou z množství dodaného mléka, které překročilo referenční množství určené pro každého odběratele v rámci celkového zaručeného množství každého členského státu. Referenční množství nepodléhající doplňkové dávce odpovídalo množství mléka nebo ekvivalentu mléka buď dodaného producentem, nebo odebraného mlékárnou, podle vzorce zvoleného státem během referenčního roku. Producenti, kteří nedodávali mléko v průběhu referenčního roku stanoveného dotyčným členským státem na základě závazku podle Nařízení (EHS) č. 1078/1977, byli vyloučeni z přidělení referenčního množství. 20. března 1989 přijala Rada Nařízení (EHS) č. 764/1989, aby bylo těmto producentům přiděleno zvláštní referenční množství představující 60 % produkce během dvanácti měsíců předcházejících jejich závazku neuvádět na trh nebo závazku přeměny. Tito producenti, kteří přijali závazek neuvádět na trh nebo závazek přeměny, a kteří na základě Nařízení č. 764/1989 obdrželi „zvláštní“ referenční množství mléka, se nazývají „producenti SLOM I“.

Tabulka 2 Porovnání dodávek v letech 1981 a 1983 a výše garantovaného množství pro členské státy podle Nařízení Rady (EHS) č. 856/1984

	Dodávky v roce 1981 (tis. tun)	Dodávky v roce 1983 (tis. tun)	Stanovené garantované množství dodávek (tis. tun)	Zvýšení stanoveného garantovaného množství oproti dodávkám 1981 (1983) (%)
Belgie	3 022	3 178	3 106	102,78
Dánsko	4 837	5 227	4 882	100,93
Německo	23 032	25 176	23 248	100,94
Francie	25 060	26 080	25 325	101,06
Irsko	4 525	5 341	5 280	98,86
Itálie	7 748	8 169	8 323	101,89
Lucembursko	254	246	265	104,33
Nizozemí	11 818	12 914	11 929	100,94
Velká Británie	15 394	16 787	15 538	100,94
Řecko	447	451	467	104,47
CELKEM	98 118	105 552	98 363	100,02

Zdroj: Nařízení Rady (EHS) č. 856/1984 ze dne 31. března 1984.

2.4.3 Opatření na trhu s mlékem v rámci reformy SZP

V rámci reformy SZP v roce 1992 byla přijata opatření týkající se sektoru mléka a mléčných výrobků. V uvedeném sektoru byly změny relativně nejméně významné. Bylo dohodnuto, že režim mléčných kvót zůstane zachován, ale kvóty by měly být během dvou let sníženy, vždy o jedno procento (LUKÁŠ a NEUMANN, 2000). V rámci McSharryho reformy bylo potvrzeno, že režim doplňkové dávky je nezbytný i do budoucna pro dosažení lepší rovnováhy na trhu (KOSTELNÍKOVÁ, 2010). Nařízením Rady (EHS) č. 3950/1992 ze dne 28. prosince 1992 byla zavedená dávka prodloužena na dalších sedm po sobě následujících dvanáctiměsíčních období, počínaje 1. dubnem 1993.

V rámci regulačních opatření na trhu s mlékem v roce 1999 bylo 17. května přijato Nařízení Rady (ES) č. 1255/1999 o společné organizaci trhu s mlékem a mléčnými výrobky. Používání režimu dávky v odvětví mléka a mléčných výrobků bylo prodlouženo na dobu osmi po sobě následujících dvanáctiměsíčních období ode dne 1. dubna 2000. Ke zvýšení spotřeby mléka a mléčných výrobků

ve Společenství a ke zvýšení konkurenceschopnosti těchto produktů na mezinárodních trzích je nezbytné snížit úroveň podpory trhu, a to zejména prostřednictvím postupného snižování směrných cen a intervenčních cen másla a sušeného odstředěného mléka od 1. července 2005.

Tabulka 3 Přehled vnitrostátních kvót pro dodávky a referenčního obsahu tuku přidělené v rámci Evropské unie jednotlivým členským státům na období 2004/2005

Členský stát	Referenční množství mléka (t)	Referenční obsah tuku (g/kg)
ČR	2 613 239	42,10
Belgie	3 310 431	36,91
Dánsko	4 455 348	43,68
Německo	27 864 816	40,11
Řecko	820 513	36,10
Španělsko	6 116 950	36,37
Francie	24 235 798	39,48
Irsko	5 395 764	35,81
Itálie	10 530 060	36,88
Lucembursko	269 049	39,17
Nizozemsko	11 074 692	42,36
Rakousko	2 749 401	40,30
Portugalsko	1 870 461	37,30
Finsko	2 407 003	43,40
Švédsko	3 303 000	43,40
Spojené království	14 609 747	39,70

Zdroj: Nařízení Rady (ES) č. 1788/2003, SZIF (2013).

Dne 29. září 2003 přijala Rada EU Nařízení č. 1788/2003, kterým se zavedla dávka na množství kravského mléka a jiných mléčných produktů prodávaných v množství přesahujícím vnitrostátní referenční množství na jedenáct po sobě následujících dvanáctiměsíčních období, počínaje dnem 1. dubna 2004. Dávka za 100 kg mléka byla stanovena na 33,27 EUR pro období 2004/2005, 30,91 EUR pro období 2005/2006, 28,54 EUR pro období 2006/2007 a na 27,83 EUR pro období 2007/2008 a další. Dávka byla považována za intervenci ke stabilizaci zemědělských trhů a měla být použita na financování výdajů v odvětví mléka. Producenti mohli mít buď jedno, nebo dvě individuální referenční množství, jedno pro dodávky a druhé pro prodeje. Množství producenta mohlo být změněno z jednoho referenčního množství na druhé pouze příslušným orgánem členského

státu na základě odůvodněné žádosti producenta. Každému producentovi byl určen referenční obsah tuku, vztahující se na individuální množství nebo na množství, které mu bylo přiděleno. Každý členský stát musel vytvořit vnitrostátní rezervu jako část referenčního množství mléka. Tato rezerva se musela doplňovat případně stažením některých množství, zadržením části převodů, nebo plošným snížením všech individuálních referenčních množství.

Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 ze dne 22. října 2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty („jednotné nařízení o společné organizaci trhů“) potvrdilo, že nadále platným zůstává hlavní účel režimu mléčných kvót, totiž snížit na dotyčném trhu nerovnováhu mezi nabídkou a poptávkou a z ní vyplývající strukturální přebytky a dosáhnout tak lepší rovnováhy na trhu. V souladu s účelem tohoto nařízení bylo potřeba provést terminologickou harmonizaci mezi režimem v odvětví cukru a režimem mléčných kvót a současně v plném rozsahu zachovat jejich dosavadní právní postavení. Cílem zachování systému mléčných kvót je udržení produkce mléka ve ztížených oblastech a omezení rozšiřování chovu dojených krav v intenzivních oblastech ve starých i nových členských státech EU (KVAPILÍK, 2004).

2.5 MLÉČNÉ KVÓTY V ČESKÉ REPUBLICĚ

V roce 2000 byla v ČR zavedena regulace trhu s mlékem systémem individuálních mléčných kvót. Tento systém měl obdobně jako ve státech EU vytvořit podmínky pro dlouhodobou stabilitu trhu s mlékem. Systém kvót v ČR nebyl v tomto období zdaleka plně kompatibilní se systémem členských států EU, proto musela být ještě před vstupem ČR do EU provedena v našem způsobu administrace celá řada změn. Tyto změny měly vést k úplné harmonizaci administrace a správy mléčných kvót s ostatními zeměmi EU (ŠVECOVÁ, 2011). V období jednání o vstupu ČR do EU nebylo rozhodnuto o vývoji regulace trhu s mlékem a s mléčnými výrobky EU po roce 2006. Jelikož se ale předpokládalo, že ČR bude přijata do EU před tímto termínem, bylo její povinností zavést systém mléčných kvót podle platných předpisů EU tak, aby se mohla jako řádný člen Unie podílet na společné organizaci trhu s mlékem a mléčnými výrobky současně s okamžikem přijetí (KVAPILÍK, 1998).

2.5.1 Produkční kvóty mléka v ČR na léta 2001 až 2005

Jak již bylo uvedeno, Nařízení Rady (ES) č. 1255/1999 o společné organizaci trhu s mlékem a mléčnými výrobky prodloužilo systém mléčných kvót, z důvodu snížení nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po mléce a mléčných produktech, od 1. dubna 2000 o osm dvanáctiměsíčních období, to je do roku 2008. V poslední větě tohoto nařízení se uvádí, že je přímo a v plném rozsahu závazné pro všechny státy EU. KVAPILÍK (2001) v této souvislosti uvádí, že všechny země, které byly nebo se během tohoto období staly členskými státy EU, musely mít kromě dalších opatření společné agrární politiky zaveden i funkční systém mléčných kvót. Vzhledem k nutnosti respektování předpisů EU týkajících se systému mléčných kvót bylo žádoucí, aby odchylky od platného systému byly co nejmenší, přestože EU poskytovala relativně značné pravomoci v konkrétním uspořádání tohoto systému na národní úrovni.

Systém regulace produkce mléka zavedený v ČR Nařízením vlády č. 445/2000 Sb., o stanovení produkčních kvót mléka na léta 2001 až 2005 neodpovídal přesně příslušné legislativě EU. Za hlavní rozdíl mezi mléčnými kvótami v EU a v ČR bylo nutno považovat závaznost stanovené mléčné kvóty. Zatímco ve státech EU se jednou stanovené objemy národních mléčných kvót pouze výjimečně a většinou nevýznamně mění, národní kvóta ČR měla být každoročně upravována v závislosti na vývoji situace na trhu, domácí spotřebě, možnostem exportu a dalších faktorech (ZAORAL, 2001). Cílem přípravy na vstup do EU nebylo jen převzetí a realizace zásad SZP, ale i vytvoření co nejlepších podmínek pro budoucnost chovu skotu u nás. Bylo nutné zdůvodnit a obhájit požadavky na objem národní mléčné kvóty v objemu 3 100 mil. kg mléka (FRELICH, 2001).

Výše zmíněné nařízení stanovilo produkční kvóty mléka, podmínky systému produkčních kvót mléka, způsob a podmínky poskytování kompenzačních podpor na vyrovnání újmy způsobené zavedením systému produkčních kvót mléka, minimální cenu a jakostní znaky mléka (NV č. 455/2000 Sb., §1).

Objem individuální dodávkové kvóty byl stanoven podle vzorce:

$IDK = IRD \times (2600/CRD) \times (366/PD)$, kde

IDK... individuální dodávková kvóta v litrech syrového mléka

IRD... individuální referenční dodávka v litrech syrového mléka

CRD... celková referenční dodávka v milionech litrů syrového mléka

PD.....počet dnů, kdy producent produkoval syrové mléko v období od 1. ledna 2000 do 31. prosince 2000 (NV č. 455/2000 Sb., příloha č. 1).

Minimální cena byla stanovena ve výši 7,60 Kč za litr syrového mléka, které muselo splňovat podle NV č. 455/2000 Sb., §10, následující jakostní znaky:

1. Obsah tuku nejméně 36 g/l
2. Obsah bílkovin nejméně 28 g/l
3. Celkový počet mikroorganismů nejvýše 100 000 v 1 ml, přičemž aktuální počet nesmí být vyšší než 300 000 v 1 ml
4. Počet somatických buněk nejvýše 400 000 v 1 ml
5. Bez obsahu reziduí inhibičních, pesticidních a kontaminujících látek
6. Bod mrznutí nepřesahující -0,515 °C
7. Splnění smyslových a dalších vlastností, jejichž nesplnění vylučuje mléko z mlékárenského ošetření a dalšího zpracování

Ze schváleného nařízení vlády vyplývaly úkoly a povinnosti nejen pro producenty mléka, ale i pro další účastníky systému mléčných kvót, především pak pro zpracovatele mléka (mlékárny), odbytové organizace a SZIF, který je podle Zákona č. 256/2000 Sb., odpovědný mimo jiné i za řízení problematiky mléčných kvót v ČR (KVAPILÍK, 2001).

2.5.2 Trh s mlékem v ČR po vstupu do EU

Po několikaletých přípravách se dnem 1. 5. 2004 stala ČR členským státem EU. Stejně jako ve většině ostatních členských států EU je i v ČR hlavním odvětvím chovu skotu výroba mléka, resp. chov dojených krav. Z podnikového hlediska je i nadále hlavním cílem chovu dojnic, stejně jako každého jiného podnikání, dosahování zisku (KVAPILÍK, 2002). Již v předvstupním období se ČR přihlásila k Evropskému modelu zemědělství, jehož základní vizí je multifunkční zaměření

zemědělství, tj. orientace nejen na tradiční zemědělskou výrobu, ale na externality, které se orientují na služby v oblasti péče o životní prostředí, na služby a výrobky nezemědělských činností v souladu s možnostmi jejich diverzifikace jako doplňujících příjmů zemědělců a ostatních obyvatel venkova (HRABÁNKOVÁ, 2008). S členstvím v EU je nutno vedle známých faktorů ovlivňujících výrobní a ekonomické ukazatele výroby mléka zohledňovat i další skutečnosti, především pak zvyšování požadavků na jakost mléka a mléčných výrobků, bezpečnost potravin, větší konkurenci v rámci rozšířené unie, větší nároky na ochranu zvířat a životního prostředí, mléčné kvóty a v prvních deseti letech členství nižší přímé platby než v tradičních členských státech unie (KVAPILÍK, 2002).

Po vstupu ČR do EU byla administrace mléčných kvót upravena pravidly SZP EU. Členskými státy EU jsou v rámci systému mléčných kvót stanoveny vnitrostátní kvóty pro dodávky a pro přímý prodej. V přístupové smlouvě se uvádí, že pro ČR bylo stanoveno vnitrostátní referenční množství mléka pro dodávky ve výši 2 613 239 000 kg a vnitrostátní referenční množství mléka pro přímý prodej ve výši 68 904 000 kg. Národní referenční obsah tuku byl stanoven ve výši 4,21 % (SZIF, online, cit. 17. 3. 2013).

Dnem vstupu smlouvy o přistoupení ČR k EU v platnost nabylo účinnosti Nařízení vlády č. 244/2004 Sb., které v návaznosti na přímo použitelné předpisy EU upravuje některé vnitrostátní podmínky v rámci společné organizace trhu s mlékem a mléčnými výrobky (NV č. 244/2004 Sb., §1).

Správou mléčných kvót v ČR je pověřen SZIF. Činnosti SZIF v této oblasti se řídí platnou legislativou a spočívají zejména v evidenci producentů a schválených odběratelů, v administraci žádostí o přidělení nové individuální kvóty mléka, žádostí o zvýšení kvóty, žádostí o změnu kvóty, oznámení o převodu, oznámení o přechodu, oznámení o změně odběratele, evidence měsíčních a ročních prohlášení o přímých prodejkách mléka, správního řízení o snížení kvóty a vyhodnocování jednotlivých kvótových roků. Vybudování instituce, která by zajišťovala stabilizaci trhu se zemědělskými komoditami a plnila další úkoly v rámci SZP EU bylo nezbytně nutné také pro plnohodnotné členství ČR v EU. Bez existence takovéto instituce by ČR nemohla využívat zdrojů EU na podporu zemědělství (WAWROSZ a SLOVÁČKOVÁ, 2002).

V souvislosti s novelou Nařízení vlády č. 244/2004 Sb., která vešla v platnost v roce 2012 Nařízením vlády č. 308/2012 Sb., administruje SZIF organizace producentů, sdružení organizací producentů a meziodborových organizací, které vznikají s cílem posílit vyjednávací pozici producentů vůči zpracovatelům mléka. (SZIF, 2012). Kromě toho je SZIF poskytovatelem informací o plnění kvót, které jsou každý měsíc publikovány na internetových stránkách.

Tabulka 4 Přehled navýšení vnitrostátní kvóty České republiky v jednotlivých kvótových letech na základě Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, ve znění Nařízení Rady (ES) č. 72/2009

Kvótový rok	Navýšení (%)	Navýšení (kg)	Rezerva pro dodávky (kg)	Rezerva pro přímý prodej (kg)
2008/2009	2	54 758 620	50 000 000	4 758 620
2009/2010	1	27 926 896	25 000 000	2 926 896
2010/2011	1	28 206 165	25 000 000	3 206 165
2011/2012	1	28 488 227	25 000 000	3 488 227
2012/2013	1	28 773 108	20 000 000	8 773 108

Zdroj: SZIF (2013).

Tabulka 5 Vývoj výše vnitrostátních kvót mléka České republiky v jednotlivých kvótových letech

Kvótový rok	Výše vnitrostátních kvót mléka pro dodávky (kg)	Výše vnitrostátních kvót mléka pro přímý prodej (kg)
2004/2005	2 614 412 222	67 730 778
2005/2006	2 678 931 873	3 211 127
2006/2007	2 735 310 008	2 620 992
2007/2008	2 735 402 882	2 528 118
2008/2009	2 785 413 892	7 275 728
2009/2010	2 808 527 646	12 088 840
2010/2011	2 833 254 842	15 567 839
2011/2012	2 858 254 842	19 056 066
2012/2013	2 861 335 692	15 975 216

Zdroj: SZIF (2013).

Výše vnitrostátních kvót mléka je v souvislosti s přípravou na ukončení režimu mléčných kvót od kvótového roku 2008/2009 každoročně navyšována (v kvótovém roce 2008/2009 činilo navýšení 2 % vnitrostátní kvóty,

od kvótového roku 2009/2010 činí navýšení 1 %) a upravována na základě realizovaných a schválených změn individuálních kvót v rámci jednotlivých členských států. V systému vnitrostátních kvót mléka může být vytvořena rezerva, jejíž část pak může být vyčleněna pro zvyšování a přidělování nových kvót (SZIF, 2012).

K 31. 1. 2013 bylo v systému mléčných kvót evidováno celkem 2 027 producentů, držitelů IK pro dodávky, 302 držitelů IK pro přímý prodej a 80 schválených odběratelů (SZIF, 2013).

Z tabulky 6 je zřejmé, že Česká republika překročila svou vnitrostátní kvótu pro dodávky pouze jednou, v kvótové roce 2005/2006 o 0,62 % (16 589,6 tun). Za toto překročení byla povinna odvést EU dávku ve výši 146,7 mil. Kč (SZIF, 2006). V kvótové roce 2011/2012 překročilo své vnitrostátní kvóty šest členských států EU (Rakousko, Irsko, Nizozemsko, Německo, Kypr a Lucembursko). A to i přes jednocentní zvýšení kvót v roce 2011/2012, ke kterému došlo na základě rozhodnutí v rámci kontroly stavu v roce 2008. Evropská Komise zmíněným státům udělila za překročení vnitrostátní kvóty celkem o 283 000 tun sankce v celkové částce 79 milionů EUR (ZEMĚDĚLEC, 2012).

Tabulka 6 Přehled plnění dodávek v kvótové letech 2004/2005 až 2011/2012 (v t)

Mě síc	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12
04	216 945	225 340	228 542	228 684	228 381	227 113	220 007	220 259
05	229 162	237 586	240 142	236 877	238 122	238 404	229 803	229 597
06	222 627	232 463	231 073	227 475	228 785	230 563	220 855	222 557
07	229 760	238 341	231 768	232 790	236 485	231 217	223 388	230 957
08	225 497	232 993	228 723	230 277	231 132	226 925	220 386	224 279
09	212 427	217 724	215 220	218 207	218 454	212 571	208 071	213 821
10	210 722	219 212	217 454	219 157	219 652	211 550	207 693	214 959
11	201 158	210 362	207 814	210 028	211 685	201 901	199 759	206 669
12	212 806	220 655	218 696	221 232	222 845	211 645	207 052	219 358
01	219 151	223 976	223 851	226 685	224 690	214 001	212 946	226 322
02	200 993	206 029	206 306	214 252	207 356	195 823	196 768	207 070
03	225 933	230 840	232 241	231 256	231 751	221 654	222 859	229 020
SU MA	2 607 183	2 695 521	2 681 830	2 696 920	2 699 338	2 623 366	2 569 587	2 644 868
VK	2 614 412	2 678 932	2 734 720	2 735 403	2 785 414	2 808 528	2 833 255	2 861 139
%	99,72	100,62	98,07	98,59	96,91	93,41	90,69	92,44

Zdroj: SZIF (2012).

2.6 MLÉČNÝ BALÍČEK

2.6.1 Návrhy dohody o mléčném balíčku

Krize v sektoru mléka v první polovině roku 2009 byla důvodem pro vytvoření mléčného balíčku, dalším z důvodů bylo zajištění hladkého přechodu na trh bez mléčných kvót v roce 2015 a v neposlední řadě posílení dlouhodobé udržitelnosti a konkurenceschopnosti evropského sektoru mléka.

Evropská komise představila 10. 12. 2010 svůj Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o smluvní vztahy v odvětví mléka a mléčných výrobků, zaměřený na oblasti týkající se struktury trhu a jeho účastníků. Klíčové otázky návrhu se týkaly smluvních vztahů, vyjednávací síly, organizace producentů a mezioborových organizací. V návrhu byla uvedena nepovinná možnost uzavření písemných smluv mezi zemědělcem a mlékárnou před dodávkami mléka, které by stanovovaly cenu, časový plán a objem dodávek včetně celkové platnosti smlouvy. Z důvodu obnovení rovnováhy vyjednávací síly bylo navrženo umožnit zemědělcům vyjednávat o smluvních podmínkách kolektivně prostřednictvím organizací producentů. Dalším návrhem byla možnost vzniku mezioborových organizací, které by zahrnovaly celý dodavatelský řetězec, tj. zemědělce, zpracovatele, distributory a maloobchodníky. V neposlední řadě návrh počítal se zvýšením transparentnosti výroby a trhu v podobě zveřejňování informací o cenách, objemech dodávek a poskytování analýz možného budoucího vývoje trhu (MZE, 2011).

Prakticky rok poté, co Evropská komise představila svůj návrh tzv. mléčného balíčku, jej neformálně schválili zástupci Rady a Evropského parlamentu. Za hlavní cíl byla označena opatření zabývající se ustanovením producentů organizací. Odbytová organizace producentů by mohla podle nově přijatých pravidel vyjednávat o cenách syrového mléka o objemu až do 3,5 % z celkové produkce unie. Balíček také zavedl zvláštní pravidla pro mezioborové organizace zahrnující farmáře, zpracovatele i obchodníky v oblasti mléka a mléčných výrobků. Na některé společné aktivity (propagace, výzkum, inovace a zlepšování kvality) těchto subjektů by se plně nevztahovala pravidla hospodářské soutěže. Členské státy EU by se mohly rozhodnout, zda uzavírání smluv mezi producenty a zpracovateli mléka bude

povinné. Všechny smlouvy by musely být vypracovány před dodávkou mléka a ceny musely brát v úvahu signály trhu (ALTEROVÁ, 2011).

2.6.2 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 261/2012

Návrhy mléčného balíčku byly v březnu 2012 schváleny vydáním Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 261/2012, kterým se mění Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o smluvní vztahy v odvětví mléka a mléčných výrobků. SUKOVÁ (2012) míní, že jeho hlavním cílem je zajištění transparentnosti ohledně rovnoměrného rozložení sil v rámci dodavatelského řetězce, ohledně cen mléka. Jedná se v podstatě o výjimku pro sektor mléka, pokud jde o hospodářskou soutěž v EU.

V období let 2007 až 2009 došlo na trzích mléka a mléčných výrobků k výjimečnému vývoji, jehož konečným důsledkem bylo zhroucení cen na přelomu let 2008 a 2009. Přestože se světové dodávky začaly obnovovat a ceny se začaly vracet k běžnějším cenovým hladinám, následná finanční a hospodářská krize měla negativní dopad na producenty mléka v Unii, neboť zhoršovala cenovou nestálost. V říjnu 2009 byla v reakci na tuto obtížnou situaci na trhu s mlékem zřízena skupina odborníků na vysoké úrovni pro mléko (dále jen „skupina“) se záměrem projednávat středně a dlouhodobá opatření pro odvětví mléka a mléčných výrobků, která by v kontextu ukončení kvót na mléko v roce 2012 přispěla ke stabilizaci trhu a příjmů producentů mléka a k posílení transparentnosti odvětví (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 261/2012, odst. 2, 3).

Konference zúčastněných stran v odvětví mléka, které reprezentují zemědělce, zpracovatele mléka, obchodníky s mlékem, maloobchodníky a spotřebitele, se konala dne 26. března 2010. Dne 15. června 2010 skupina předložila zprávu, která obsahovala analýzu současné situace v odvětví mléka a řadu doporučení, jež se zaměřovala na smluvní vztahy, vyjednávací sílu producentů, mezioborové organizace, transparentnost, opatření na trhu a termínové obchody, tržní standardy a označování původu a inovace a výzkum. Na řešení těchto otázek se zaměřilo Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2012.

Členské státy mají nově možnost zavést povinné písemné smlouvy mezi farmáři a zpracovateli mléka, v nichž bude odběratel zavázán po určitou dobu k minimálnímu odběru mléka od chovatele. Nové předpisy podporují sjednávání

smluvních podmínek kolektivně, prostřednictvím organizací producentů. Limit objemu mléka, za který organizace producentů může jednat, je omezen na 3,5 % produkce EU a na 33 % národní výroby daného státu. (DVOŘÁKOVÁ, 2012).

Opatření stanovená mléčným balíčkem budou platit až do poloviny roku 2020. Komise je pověřena informovat v roce 2014 a 2018 o situaci na trhu a o implementaci zmíněných opatření. Zprávy určené Evropskému parlamentu a Radě posoudí zejména vliv opatření na producenty a produkci mléka ve znevýhodněných regionech a budou se týkat potenciální pobídky pro zemědělce k dohodám o společné výrobě (DVOŘÁKOVÁ, 2012).

2.7 UKONČENÍ REŽIMU MLÉČNÝCH KVÓT

EVROPSKÁ KOMISE (2010) ve Zprávě o vývoji situace na trhu a následné podmínky pro hladké postupné ukončení režimu mléčných kvót uvádí, že mléčné kvóty postupně ztrácejí na významu, dodávky mléka EU dokážou lépe reagovat na tržní příležitosti a reakce zemědělců na cenové signály je méně zkreslená. Obecně se odvětví produkce mléka a mléčných výrobků postupně víc přiklání k tržní orientaci.

Režim mléčných kvót bude ukončen k 1. 4. 2015. V převážné většině členských států je hladký průběh ukončení režimu mléčných kvót připraven. Ceny mléčných kvót jsou na velmi nízké úrovni, v některých členských státech téměř na nule, a ve většině ostatních klesají a do roku 2015 by se měly rovnat nule. Mléčné kvóty přestaly ve většině členských států fungovat jako omezení produkce, zejména v nových členských státech, a v řadě z nich je už nyní vůdčí zásadou tržní orientace.

Vývoj výroby mléka po zrušení kvót závisí na různých faktorech. Jde zejména o podobu SZP po roce 2013, výrobní náklady, ekologické závazky, alternativy pro zaměstnání a výrobu a vývoj na národních a mezinárodních trzích, včetně ceny mléka. Podle střednědobé a dlouhodobé perspektivy by se produkce mléka měla v nadcházejících letech a i po zrušení kvót jen velmi mírně zvýšit. Některé studie naznačují možný velký nárůst, ale většina z nich nebere v úvahu situaci v celé EU. Studie, které se uskutečnily v rámci kontroly SZP naznačily, že jen omezený počet členských států využije plně zvýšení kvót. Většina členských zemí bude vyrábět méně (ALTEROVÁ, 2010).

Česká republika svou kvótu nenaplnjuje, zemědělci mohou vyrábět víc, ale nevyrábějí, podobně jako v celé EU. Mléčné kvóty ztratily smysl, nemá cenu za ně bojovat (KRÁLOVÁ, 2012).

Názory na zrušení mléčných kvót se různí. Zatímco podle FIALOVÉ (2012) Zemědělský svaz ČR je proti zrušení, většina prvovýrobců mléka se zrušením kvót souhlasí (ALTEROVÁ, 2012). Co se týče budoucího vývoje v dodávkách a zpracování mléka lze předpokládat, že v Evropě zůstane výroba a objem zpracovaného mléka v dlouhodobém časovém horizontu více méně stabilní (KOPÁČEK, 2011).

Podle výsledků studie INSTITUTU GIRA (2012), nejpesimističtější variantou je, že naše země budou zaplaveny dovozy mléčných výrobků z okolních zemí, zejména pak z Německa a Polska, což povede k propadu domácí výroby mléka, zemědělci se přeorientují na produkci technických plodin, což bude mít dopad na rozvoj venkova.

Ekonomická vize předpokládá, že neefektivní prvovýrobci ukončí svoji činnost, zbývající budou soutěžit v silné konkurenci zahraničních producentů. Dojde k uzavření neperspektivních provozů a postupně bude ustanovována nová rovnováha v mlékárenství, které i nadále bude jedním z pilířů zemědělství.

Optimistický scénář říká, že v podstatě se nestane nic, stát zvýší podporu živočišné výroby a naopak omezí podporu pěstování plodin pro bioenergetiku. Mlékárenství zůstane významnou a prosperující složkou hospodářství.

Pravděpodobná realita bude nejspíše taková, že nastane kompromis mezi variantou ekonomického a optimistického scénáře.

3 MATERIÁL A METODIKA

3.1 CÍL PRÁCE

Cílem práce bylo vyhodnocení systému mléčných kvót od jeho zavedení až dosud, posouzení hlavních kladů a záporů regulace trhu s mlékem a mléčnými výrobky a zjištění možných dopadů ukončení tohoto režimu pro producenty mléka v různých produkčních oblastech.

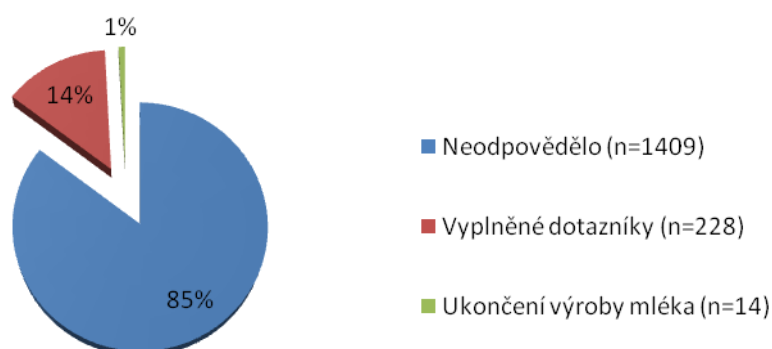
Diplomová práce byla součástí řešení projektu OP VK CZ. 1.07/2. 3. 00/09. 0081.

3.2 MATERIÁL A METODIKA DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Poznatky a informace o problematice mléčných kvót, o situaci na trhu s mlékem a o vývoji regulace na trhu s mlékem a mléčnými výrobky byly získány z vědecké a odborné literatury, článků publikovaných v odborných časopisech, příslušné legislativy EU a ČR a vlastního šetření.

Na základě těchto informací byl vytvořen dotazník (Příloha 1), který byl rozeslán elektronickou poštou producentům mléka (n=1651) v celé České republice. Na dotazník reagovalo 242 prvovýrobců mléka, z toho 14 oznámilo ukončení výroby mléka (graf 1).

Graf 1 Podíl reakcí na zasláné dotazníky

Podíl vyplněných dotazníků v závislosti na kraji, ve kterém producenti mléka působí, a v závislosti na právní subjektivitě, je uveden v tabulce 7.

Tabulka 7 Počet vyhodnocených dotazníků v závislosti na kraji a právní subjektivitě

Kategorie		Počet	%
Kraj	Hlavní město Praha	0	0
	Středočeský	34	15
	Jihočeský	48	21
	Plzeňský	30	13
	Karlovarský	4	2
	Ústecký	4	2
	Liberecký	12	5
	Královéhradecký	6	3
	Pardubický	26	11
	Vysočina	26	11
	Olomoucký	12	5
	Jihomoravský	16	7
	Moravskoslezský	6	3
	Zlínský	4	2
Právní subjektivita	Družstvo	81	36
	Společnost s r. o.	35	15
	Akciová společnost	48	21
	Fyzická osoba	58	25
	Jiné	6	3

3.3 ZPRACOVÁNÍ ÚDAJŮ

Data získaná dotazníkovým šetřením byla zpracována a vyhodnocena pomocí programu Microsoft Office Excel 2010 a Statistica 9.1.

Za použití programu Microsoft Office Excel 2010 byly utříděny údaje získané od jednotlivých respondentů, v programu Statistica 9.1 byly vypočítány potřebné statistické ukazatele a sestaveny tabulky četností, kontingenční tabulky a rozkladové tabulky popisných statistik.

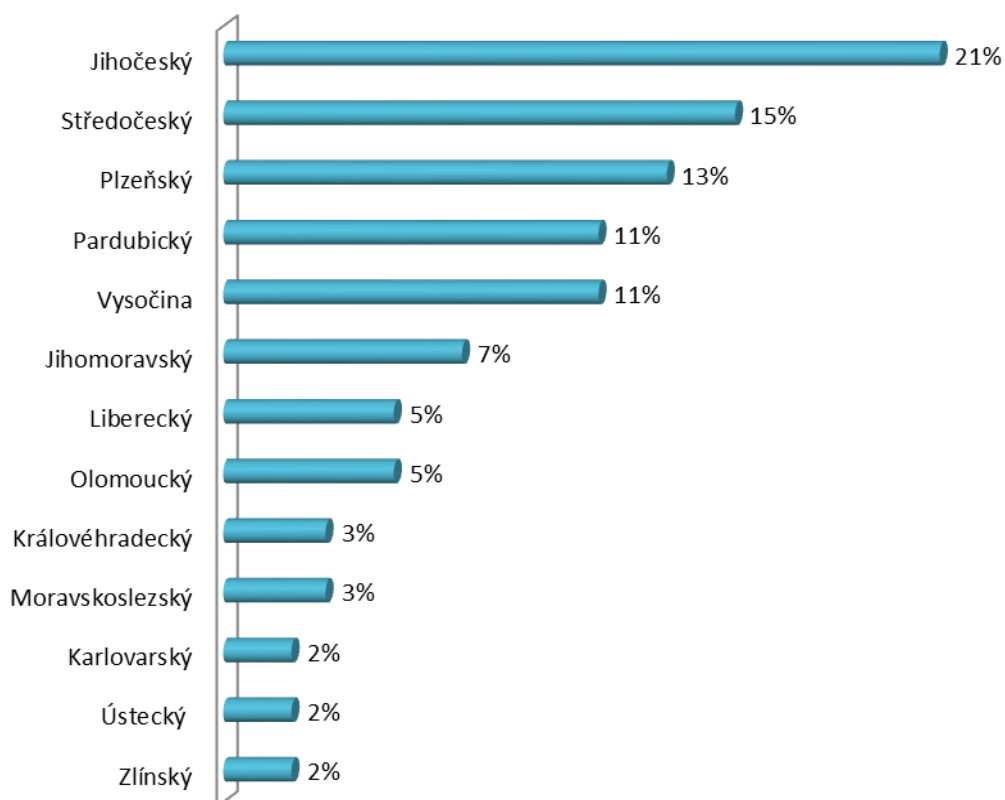
4 VÝSLEDKY A DISKUSE

4.1 CHARAKTERISTIKA PRODUCENTŮ

O vyplnění elektronicky zaslaného dotazníku bylo požádáno celkem 1 651 producentů mléka v celé České republice. Procento vrácených a vyplněných dotazníků bylo nízké, pouze 14 %.

Z hlediska identifikace organizace byli respondenti dotazováni na kraj ČR, ve kterém realizují své podnikání (graf 2), na právní subjektivitu (graf 3), celkový počet zaměstnanců v podniku (graf 4) a počet zaměstnanců ve výrobě mléka (graf 5).

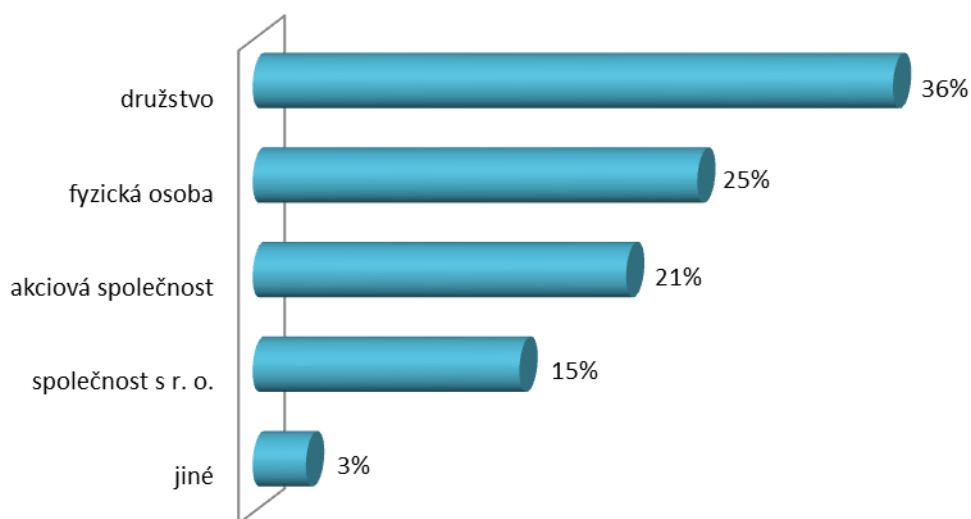
Graf 2 Charakteristika producentů v závislosti na kraji

Nejvyšší podíl vyplněných dotazníků (21 %) byl získán z Jihočeského kraje, dále z kraje Středočeského (15 %), následoval kraj Plzeňský (13 %), kraj Pardubický a Vysočina (11 %), Jihomoravský kraj (7 %), Liberecký a Olomoucký kraj (5 %), Královéhradecký a Moravskoslezský kraj (3 %) a nejméně odpovědí (2 %) bylo přijato z kraje Karlovarského, Ústeckého a Zlínského. Ze vzorku čítajícího

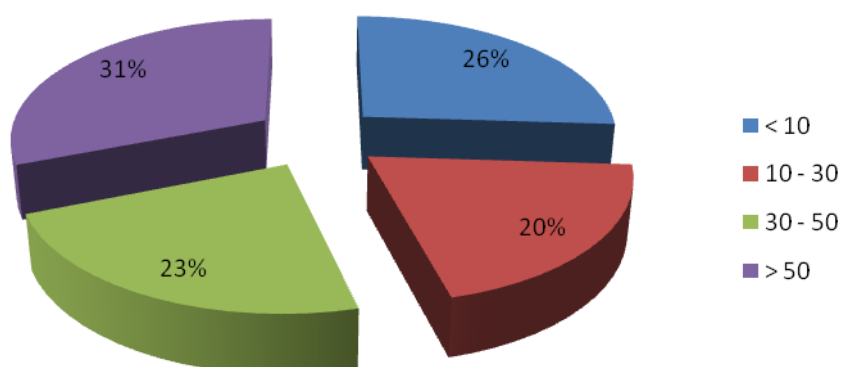
228 producentů, bylo 81 s právní subjektivitou družstvo, 58 fyzických osob (FO), 48 akciových společností, 35 společností s ručením omezeným a 6 respondentů uvedlo jiný typ právní subjektivity. Konkrétně se jednalo o státní podniky a školní statky.

Graf 3 Charakteristika producentů v závislosti na právní subjektivitě

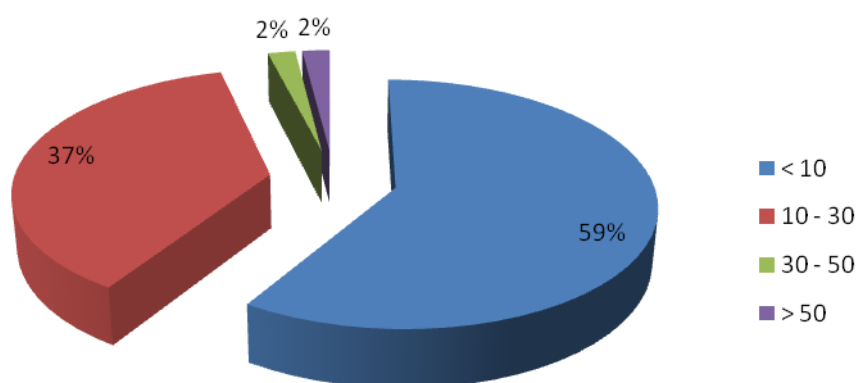
Co se týče počtu zaměstnanců, u 26 % dotazovaných producentů je celkový počet zaměstnanců v podniku nižší než 10 osob, 20 % respondentů zaměstnává 10 – 30 pracovníků, 23 % oslovených prvovýrobců mléka má v podniku 30 – 50 zaměstnanců a více než 50 osob pracuje v 31 % dotázaných podniků.

Graf 4 Charakteristika producentů v závislosti na počtu zaměstnanců v podniku

Odlišná situace nastala v otázce počtu zaměstnanců v oblasti výroby mléka. Z grafu 4 je zřejmé, že 59 % dotazovaných producentů mléka uvedlo počet pracovníků ve výrobě mléka nižší než 10 osob, 37 % respondentů zaměstnává ve výrobě mléka 10 - 30 zaměstnanců, rozmezí 30 – 50 pracovníků ve výrobě mléka uvedla 2 % dotazovaných producentů, stejně tak jako počet zaměstnanců ve výrobě mléka vyšší než 50 osob.

Graf 5 Charakteristika producentů v závislosti na počtu zaměstnanců ve výrobě mléka

Bude-li hodnocen celkový počet zaměstnanců v podniku a počet zaměstnanců ve výrobě mléka z hlediska právní subjektivity dotazovaných producentů, celkem logicky bylo zjištěno, že nejvyšší počet zaměstnanců evidují podniky s právní subjektivitou družstvo a obchodní společnosti, naopak nejnižší počet pracovníků zaměstnávají producenti s právní subjektivitou fyzická osoba.

Z tabulky 8 je zřejmé, že 40 % dotazovaných družstev celkem zaměstnává více než 50 osob, ale ve výrobě mléka pracuje méně než 10 lidí u 49 % těchto subjektů. Podobně u akciových společností dokonce 63 % respondentů uvedlo celkový počet zaměstnanců vyšší než 50 osob, ve výrobě mléka 79 % těchto společností zaměstnává 10 - 30 pracovníků. Ve společnostech s ručením omezeným nejvíce dotazovaných (37 %) oznámilo, že zaměstnává v podniku celkem 10 - 30 osob, v oblasti výroby mléka pracuje v 66 % případů méně než 10 zaměstnanců. 90 % producentů s právní subjektivitou fyzická osoba uvedlo celkový počet

zaměstnanců v podniku nižší než 10 pracovníků a ve výrobě mléka je to celých 100 % v této kategorii. BEČVÁŘOVÁ (2001) uvádí, že po roce 1989 se trendy v zaměstnanosti v zemědělství podle právních forem podnikání promítly do této struktury v počtech pracovníků: státní podniky 0,2 %, družstva 36,9 %, obchodní společnosti 47,2 %, podniky fyzických osob 15,7 %.

Tabulka 8 Počet zaměstnanců v podniku a ve výrobě mléka v závislosti na právní subjektivitě sledované skupiny producentů

	Počet zaměstnanců	>10		10 - 30		30 – 50		<50	
		Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Celkem v podniku	Družstvo	2	2	21	26	26	32	32	40
	s. r. o.	6	17	13	37	9	26	7	20
	a. s.	0	0	2	4	16	33	30	63
	FO	42	90	6	10	0	0	0	0
	Ostatní	0	0	4	67	0	0	2	33
Ve výrobě mléka	Družstvo	39	49	36	44	2	2	4	5
	s. r. o.	23	66	10	29	2	5	0	0
	a. s.	10	21	38	79	0	0	0	0
	FO	58	100	0	0	0	0	0	0
	Ostatní	4	67	2	33	0	0	0	0

s. r. o. – společnost s ručením omezeným; a. s. – akciová společnost; FO – fyzická osoba

Respondenti byli dotazováni na počet dojnic chovaných v podniku a na výměru obhospodařované plochy. Prvovýrobci mléka zapojení do dotazníkového šetření chovají průměrně 312 kusů dojnic a obhospodařují půdu o průměrné výměře 1 308 ha. Nejčastěji jsou chovány dojnice plemene České strakaté (40 %) a Holštýnské (33 %). Tato dvě plemena jsou také dvě nejčastěji dojená plemena v ČR. ROČENKA 2011 uvádí jejich zastoupení k 5. 3. 2012 v ČR takto: České strakaté 48 %, Holštýnské 44 %. Pouze u 3 % respondentů bylo uvedeno jiné plemeno a to konkrétně Jersey a Montbeliard. 24 % dotazovaných producentů mléka nevedlo, jaké plemeno dojených krav v podniku chová, patrně z toho důvodu, že jejich chov je složen z více než jednoho plemene.

Tabulka 9 Počet dojnic a výměra obhospodařované plochy v závislosti na právní subjektivitě sledované skupiny producentů

Ukazatele		Právní subjektivita				
		Družstvo	Společnost s ručením omezeným	Akciová společnost	Fyzická osoba	Ostatní
Počet dojnic	Počet	81	35	46	50	4
	Průměr	412	246	456	59	366
	Sm. odch.	275	178	195	72	155
	Minimum	90	2	160	1	230
	Maximum	1466	630	920	250	500
Výměra obhospodařované plochy (v ha)	Počet	63	29	36	48	4
	Průměr	1677	1137	2161	252	1756
	Sm. odch.	940	681	1412	375	966
	Minimum	430	20	884	8	900
	Maximum	4200	2358	7000	1350	2680

Sm. odch. – směrodatná odchylka

Výše uvedené souhrnné údaje o průměrném počtu dojnic a výměře obhospodařované plochy v ha jsou v tabulce 9 vyjádřeny ve vztahu k právní subjektivitě dotazovaných. Je zřejmé, že družstva chovají průměrně 412 kusů dojnic a obhospodařují plochu 1 677 ha. Nejmenší počet dojnic mělo družstvo s 90 kusy, nejvyšší počet byl 1 466 dojnic. Nejnižší obhospodařovaná plocha u právní subjektivity družstvo byla 430 ha, nejvyšší 4 200 ha.

Subjekty s právní subjektivitou s. r. o. mají v chovu dojeného skotu průměrně 246 kusů dojnic, přičemž nejnižší uvedený počet měl respondent s dvěma dojenými kravami a nejvyšší uvedený počet dojnic byl 630 kusů. Co se týká výměry obhospodařované plochy u této právní subjektivity, průměrná hodnota byla 1 137 ha, nejnižší uvedená hodnota byla 20 ha a nejvyšší 2 358 ha.

Akciové společnosti chovají průměrně 456 kusů dojeného skotu, nejnižší počet dojnic uvedl producent se 160 a nejvyšší s 920 kusy. Akciové společnosti mají

i nejvyšší průměrnou výměru obhospodařované plochy, 2 161 ha, přičemž nejnižší uvedená výměra byla 884 ha a nejvyšší 7 000 ha.

Podniky fyzických osob získávají mléko průměrně od 59 kusů dojnic, nejnižší počet uvedl respondent s jednou dojenou krávou a nejvyšší uvedený počet byl 250 dojnic. Průměrně tito producenti obhospodařují 252 ha zemědělské půdy, nejnižší uvedená plocha byla 8 ha a nejvyšší 1 350 ha.

Vyšší průměrné hodnoty v počtech dojnic (366 ks) a výměře obhospodařované plochy (1 756 ha) byly zjištěny i u producentů s právní subjektivitou školní statek a státní podnik.

4.2 VYBRANÉ UKAZATELE VÝROBY MLÉKA

ROČENKA 2011 (2012) uvádí, že mezi pozitivní faktory vývoje chovu skotu v roce 2011 patří i zvýšení průměrné dojivosti krav o 224 litry mléka (3,2 %) na 7 128 litrů, především ale zvýšení průměrné nákupní ceny mléka o 0,84 Kč (11,3 %) na 8,26 Kč za litr (tabulka 10). V důsledku tohoto vývoje se o cca 2 % zvýšila výroba a o 1,8 % vzrostl prodej mléka ke zpracování.

Tabulka 10 Průměrné hodnoty vybraných ukazatelů výroby mléka v České republice

Ukazatel	Jednotka	2006	2008	2009	2010	2011
Roční dojivost	l/krávu	6370	6776	6870	6904	7128
Nákupní cena	Kč/l	7,83	8,45	6,15	7,42	8,26

Zdroj: ROČENKA 2011 (2012).

Tabulka 11 Průměrná roční dojivost u sledované skupiny producentů v letech 2004 - 2012

Rok	Dojivost (l/ks/rok)				
	Počet	Průměr	Sm. odch.	Minimum	Maximum
2004	150	6002	1243	3121	10039
2005	154	6183	1281	3215	10455
2006	162	6725	1320	3225	10817
2007	162	6478	1336	3350	11062
2008	164	6531	1365	3350	11540
2009	171	6639	1520	2900	11846
2010	173	7278	1546	3000	11814
2011	177	6793	1559	3300	11612
2012	189	7022	1545	3800	11718

Sm. odch. – směrodatná odchylka

Jak je zřejmé z tabulky 11, průměrná roční dojivost u dotazovaných producentů se v jednotlivých letech zvyšovala, ale právě v roce 2011 se meziročně snížila o 485 litrů a 6,6 %, což je zajímavé zjištění vzhledem k celkovému stavu v ČR.

Z tabulky 12 je patrný vývoj průměrné ceny, za kterou dotazovaní producenti prodali litr mléka v jednotlivých letech. Podle KENNEDYHO (2009) je vývoj cen mléka ovlivňován především celosvětovým vývojem poptávky a nabídky. V letech 2006/2007 rostla poptávka po mléce o 2,9 %, zatímco nabídka jen o 1,5 %. V EU se ceny mléka snížily od podzimu 2007 do jara 2009 o 26 až 52 %. V ČR měl vývoj cen mléka obdobný průběh, jen s pozdějším a nižším nárůstem a navazujícím rychlejším a výraznějším poklesem (KVAPILÍK, 2010). Výše průměrné ceny za litr mléka u vybraných producentů je v podstatě shodná s celkovým vývojem v ČR.

Tabulka 12 Vývoj průměrné výkupní ceny mléka u sledované skupiny producentů v letech 2004 - 2012

Rok	Výkupní cena mléka (Kč/l)				
	Počet	Průměr	Sm. odch.	Minimum	Maximum
2004	129	8,05	0,49	7,00	11,00
2005	138	8,28	0,47	7,00	11,00
2006	139	7,92	0,52	7,00	11,00
2007	145	8,45	0,61	6,00	11,00
2008	149	8,39	0,82	5,00	11,00
2009	157	6,50	1,00	4,50	11,00
2010	161	7,56	0,68	6,10	11,00
2011	165	8,27	0,59	6,80	11,00
2012	180	7,76	0,56	6,28	11,00

Tabulka 13 Průměrné náklady na litr mléka v České republice

Ukazatel	Jednotka	2000	2005	2008	2011
Náklady celkem	Kč/litr	8,32	9,02	8,39	8,08

Zdroj: KVAPILÍK (2012).

V tabulce 13 jsou uvedeny náklady na litr mléka za vybrané čtyři roky posledního desetiletí v ČR. Uvedené údaje potvrzují skutečnosti o zlepšování ekonomických výsledků výroby mléka, snižování nákladů na litr mléka, které souvisí i se zvyšováním dojivosti. Ekonomické ukazatele výroby mléka jsou ve většině

podniků s chovem dojníc zlepšovány přímými a nepřímými dotacemi, jejichž přesná výše je obtížně zjistitelná (KVAPILÍK, 2012).

Údaje zjištěné vyhodnocením dotazníku vykazují značnou variabilitu v nákladech vynaložených na výrobu jednoho litru mléka mezi jednotlivými producenty. Jak je zřejmé z tabulky 14, průměrné náklady na litr mléka u vybraných producentů byly v jednotlivých letech vyšší, než je celorepublikový průměr. Zajímavé ale bylo, že v roce 2012 existovaly vedle sebe dva subjekty, z nichž jeden vynaložil na litr mléka 6,90 Kč a druhý 10,79 Kč, což pravděpodobně souvisí s dalšími ekonomickými ukazateli výroby, jako jsou náklady na krmiva, pracovní náklady, případně další položky.

Tabulka 14 Průměrné náklady na litr mléka u sledované skupiny producentů v letech 2004 -2012

Rok	Náklady na litr mléka				
	Počet	Průměr	Sm. odch.	Minimum	Maximum
2004	101	7,99	0,86	5,14	10,02
2005	107	8,01	1,00	6,28	10,93
2006	112	8,10	0,83	6,50	10,50
2007	111	8,25	0,80	6,69	11,24
2008	111	8,44	0,90	6,80	11,76
2009	119	8,06	1,02	6,35	12,90
2010	118	8,38	1,49	6,97	18,27
2011	120	8,54	1,20	7,10	15,97
2012	133	8,34	0,69	6,90	10,79

4.3 PRODUCENTI A MLÉČNÉ KVÓTY

Všichni dotazovaní producenti jsou držitelé mléčné kvóty (MK) pro dodávky, tzn., že vyprodukované mléko prodávají smluvnímu odběrateli k dalšímu zpracování. Průměrná aktuální výše kvóty všech respondentů byla 2 288 577 kg s průměrným referenčním obsahem tuku 4,25 %. Nejnižší uvedená hodnota týkající se přiděleného množství dodávkové kvóty byla 3 800 kg, naproti tomu nejvyšší množství uvedl producent s 11 150 000 kg. Referenční obsah tuku se pohyboval od nejnižší hodnoty 3,56 % k nejvyšší 4,94 %.

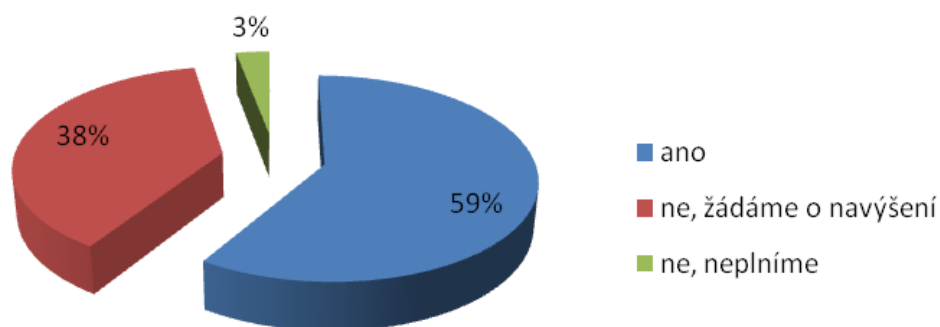
Aktuální výše přidělené kvóty pro dodávky mléka ve vztahu k právní subjektivitě je zaznamenána v tabulce 15.

Tabulka 15 Aktuální množství přidělené mléčné kvóty a výše referenčního obsahu tuku v závislosti na právní subjektivitě sledované skupiny producentů

Ukazatele		Právní subjektivita				
		Družstvo	Společnost s ručením omezeným	Akciová společnost	Fyzická osoba	Ostatní
Aktuální výše přidělené mléčné kvóty pro dodávky	Počet	77	31	40	54	4
	Průměr	2 982 030	1 799 500	379 133	386 150	3 385 187
	Sm. odch.	2 146 448	1 380 897	1 923 142	596 625	2 562 415
	Minimum	493 236	270 000	1 257 449	3 800	1 166 000
	Maximum	11 150 000	5 413 617	7 674 053	2 348 200	5 608 603
Referenční obsah tuku (%)	Počet	54	22	30	33	3
	Průměr	4,1	4,3	4,2	4,4	4,0
	Sm. odch.	0,252556	0,156925	0,143401	0,314719	0,196014
	Minimum	3,56	4,1	3,9	4,0	3,9
	Maximum	4,5	4,6	4,4	4,9	4,3

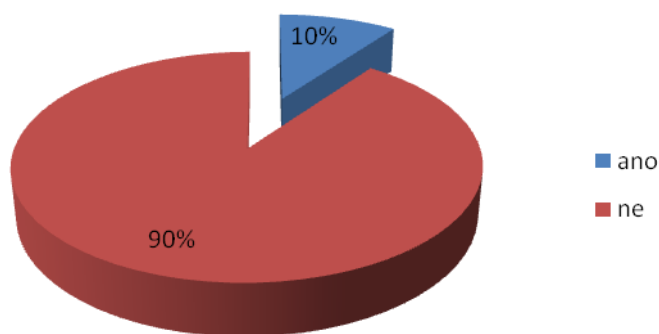
Stávající výše přidělené mléčné kvóty je přiměřená pro 59 % dotazovaných prvovýrobců mléka, 38 % respondentů by přivítalo její zvýšení a u 3 % producentů je současná výše mléčné kvóty přílišná, nedaří se ji naplnit (graf 6).

Graf 6 Četnosti odpovědí na otázku: „Je stávající výše vaší mléčné kvóty dostačující?“

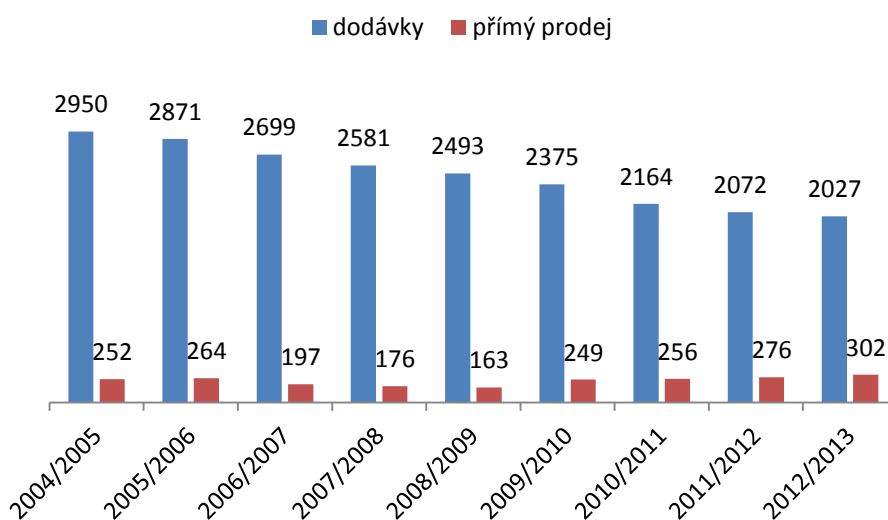
Z grafu 7 je patrné, že 10 % dotazovaných zemědělců bylo v souvislosti se zavedením systému mléčných kvót nuceno snížit svou produkci mléka, zatímco výrobu mléka v 90 % podniků tato skutečnost nijak neovlivnila.

Graf 7 Četnosti odpovědí v otázce snižování produkce mléka v souvislosti se zavedením mléčných kvót

Vedle mléčné kvóty pro dodávky mohou být producenti mléka držiteli mléčné kvóty pro přímý prodej, což znamená, že vyprodukované mléko mohou prodávat přímo spotřebitelům, případně provozovat mléčný automat, nebo vyrábět mléčné výrobky.

Graf 8 Vývoj počtu držitelů mléčné kvóty pro dodávky a přímý prodej v České republice v jednotlivých kvótových letech

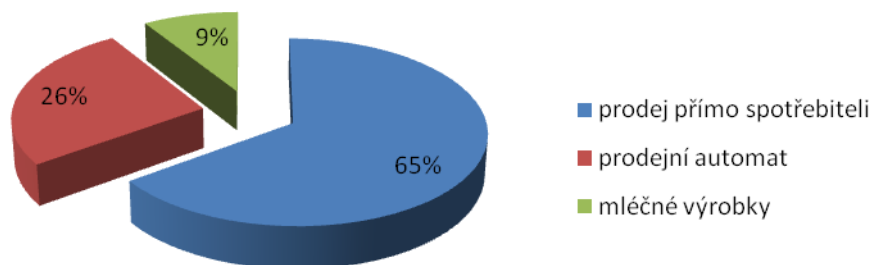
Zdroj: SZIF (2013).

Jak je uvedeno výše, v roce 2012 bylo v ČR evidováno 2 027 producentů mléka, z nichž 302 je kromě dodávkové kvóty držiteli kvóty pro přímý prodej. Znamená to, že přibližně 15 % prvovýrobců mléka realizuje jeho prodej přímo spotřebiteli, ať už v nezpracované formě, nebo v podobě mléčných výrobků.

Změny v počtu držitelů mléčných kvót od vstupu do EU znázorňuje graf 8. Počet držitelů kvóty mléka pro dodávky od roku 2004 neustále klesá, počet držitelů kvóty pro přímý prodej zaznamenává od roku 2010 postupný nárůst. Je to pravděpodobně způsobeno trendem zavádění provozů mléčných automatů a zvyšováním poptávky po kvalitních regionálních mléčných výrobcích.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že získaný vzorek producentů je srovnatelný s celkovým stavem v republice, protože 20 % respondentů uvedlo, že jsou držiteli MK pro přímý prodej. Prodejní automat provozuje 26 % všech dotazovaných držitelů kvóty pro přímý prodej, 65 % prvovýrobců prodává mléko z farmy přímo spotřebitelům a 9 % držitelů kvóty pro přímý prodej vyrábí a prodává mléčné výrobky (graf 9).

Graf 9 Způsoby realizace přímého prodeje u sledované skupiny producentů

Syrové kravské mléko je od držitelů MK pro dodávky nakupováno schváleným odběratelem, který je povinen vést evidenci producentů a plnění jejich kvót.

V souvislosti s odběratelem mléka bylo zjišťováno, zda je mléko producenty dodáváno do ČR nebo do zahraničí. KOPÁČEK (2011) uvádí, že z celkové produkce

2 650 mil. kg mléka bylo zahraničnímu odběrateli dodáno 15 %. Dotazníkový průzkum provedený v roce 2011 mezi producenty mléka v oblasti jihozápadních Čech, ukázal, že 29 % dotazovaných producentů vyváželo vyprodukované mléko do zahraničí (SAMKOVÁ et al., 2011). Výsledkem dotazníkového šetření TRÁVNÍČKOVÉ (2012) bylo, že 17 % dotazovaných prvovýrobců mléka z celé ČR dodává mléko do zahraničí. Procentuální vyjádření počtu výrobců dodávajících mléko do ČR a do zahraničí u sledované skupiny vyjadřuje tabulka 16. Nejvyšší zastoupení na vývozu mléka má kraj Jihočeský a Plzeňský, tedy oblasti blízko hranic.

Tabulka 16 Četnosti odpovědí na otázku dodávek mléka do zahraničí v závislosti na kraji

Kraj	Počet	Dodávky mléka do zahraničí			
		Četnost v rámci kraje (%)		Četnost v rámci ČR (%)	
		Ano	Ne	Ano	Ne
Středočeský	33	12	88	2	12
Jihočeský	48	38	63	8	13
Plzeňský	30	40	60	5	8
Karlovarský	4	0	100	0	2
Ústecký	4	50	50	1	1
Liberecký	12	17	83	1	4
Královéhradecký	6	0	100	0	3
Pardubický	26	8	92	1	10
Vysočina	26	15	85	2	10
Olomoucký	12	0	100	0	5
Jihomoravský	16	0	100	0	7
Moravskoslezský	6	0	100	0	3
Zlínský	4	0	100	0	2
CELKEM	227	-----	-----	20	80

V souvislosti s odběratelem mléka bylo dále zjištěno, že u 39 % dotazovaných producentů došlo od roku 2004 ke změně odběratele, což ovšem neznamená, že všichni zemědělci, u kterých tato změna proběhla, začali mléko vyvážet za hranice.

4.4 PODNIKÁNÍ V SYSTÉMU MLÉČNÝCH KVÓT

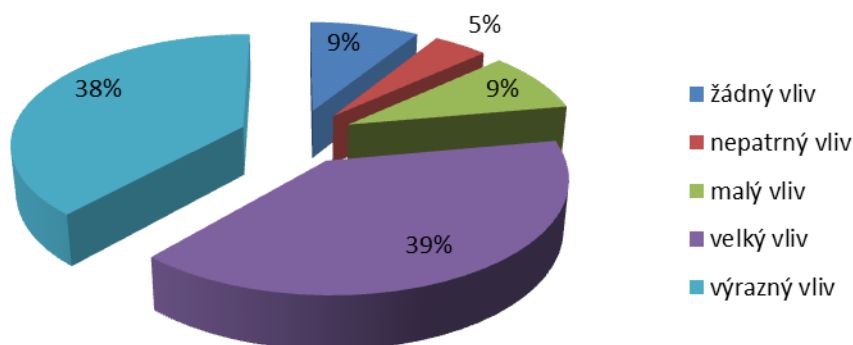
Jak již bylo zmiňováno, systém mléčných kvót byl zaveden v rámci společné organizace trhu a je jedním z nejvýznamnějších regulačních nástrojů SZP. Vzhledem k tomu, že tento systém bude v roce 2015 ukončen, je možné ve vztahu k dosavadním zkušenostem s jeho uplatňováním popsat přednosti a nedostatky systému mléčných kvót.

Producenti byli požádáni o přidělení míry významu jednotlivým vybraným ukazatelům, které by bylo možno považovat za výhody a nevýhody systému mléčných kvót. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o ukončení kvótového režimu s platností od 1. 4. 2012 bylo potvrzeno, dotazníkovým šetřením bylo dále zjišťováno, jaké klady a zápory pro producenty mléka v ČR toto rozhodnutí přinese. Jednotlivé otázky byly respondenty vyhodnocovány na základě škály: žádný vliv - nepatrný vliv - malý vliv – velký vliv – výrazný vliv.

4.4.1 Přednosti systému mléčných kvót podle dotazovaných producentů

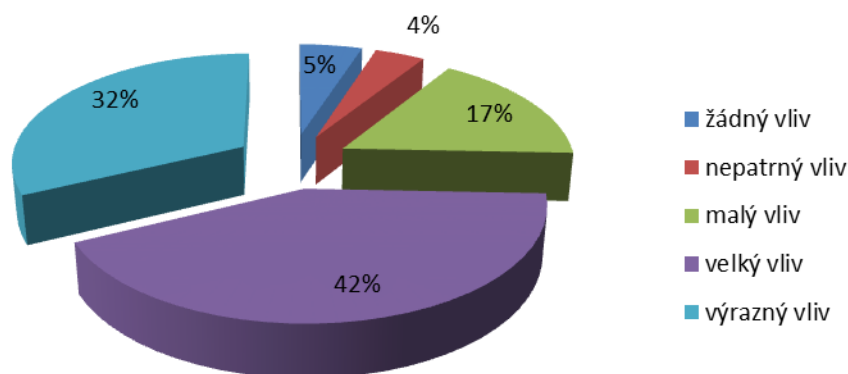
Z grafu 10 vyplynulo, že možnost kontroly nad produkcí v EU považuje za významnou přednost systému mléčných kvót 77 % dotazovaných producentů. Naproti tomu 9 % respondentů uvedlo, že tento ukazatel nemá vůbec žádný význam v otázce výhod mléčných kvót.

Graf 10 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v možnosti kontroly nad produkcí v EU?“

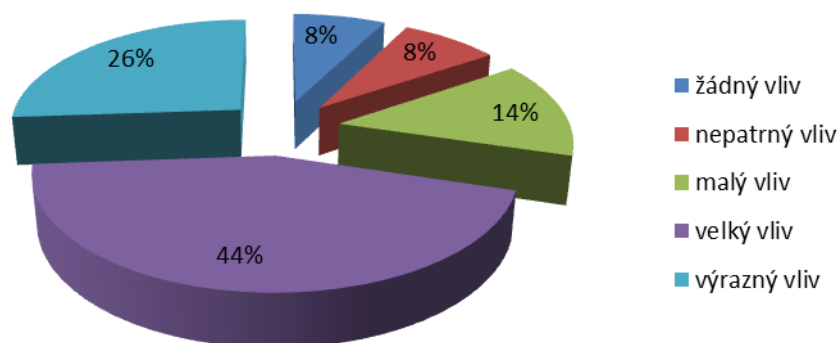
Jako přednost systému mléčných kvót uvedlo 74 % dotazovaných producentů mléka konkrétní přehled o produkci v jednotlivých zemích EU, pouze 5 % respondentů v této možnosti nevidí žádný význam (graf 11).

Graf 11 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v konkrétním přehledu o produkci v jednotlivých státech?“

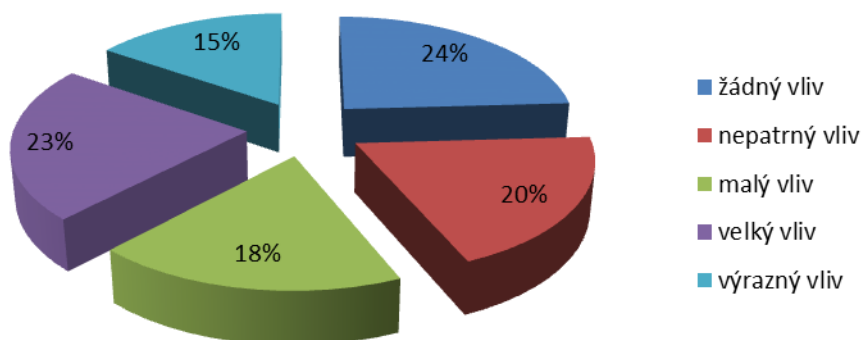

Otázce zamezení nadprodukce jako výhody systému mléčných kvót přidělilo významný vliv 70 % dotazovaných prvovýrobců mléka, 8 % respondentů nepovažuje omezení nadprodukce za přednost systému mléčných kvót, jak je patrné z grafu 12.

Graf 12 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v zamezení nadprodukce?“

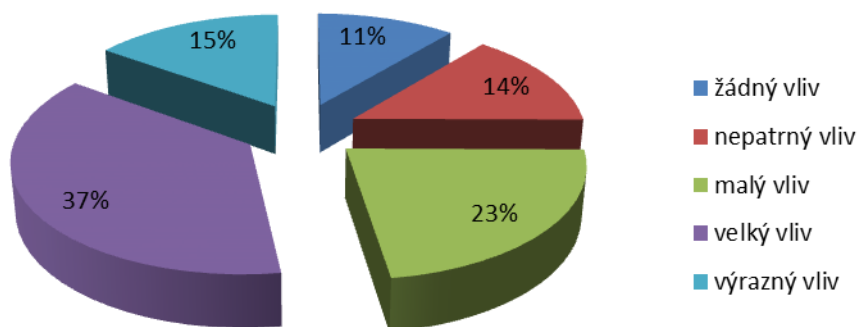
Graf 13 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v udržení chovu dojeného skotu i ve ztížených oblastech?“

Na otázku, zda je předností systému mléčných kvót udržení chovu dojeného skotu ve ztížených oblastech byly jednotlivé významy přiřazeny rovnoměrně, což je zřejmé z grafu 13. Zatímco 39 % respondentů v této otázce nevidí výhodu, 41 % dotazovaných producentů tento ukazatel považuje za významnou přednost systému mléčných kvót.

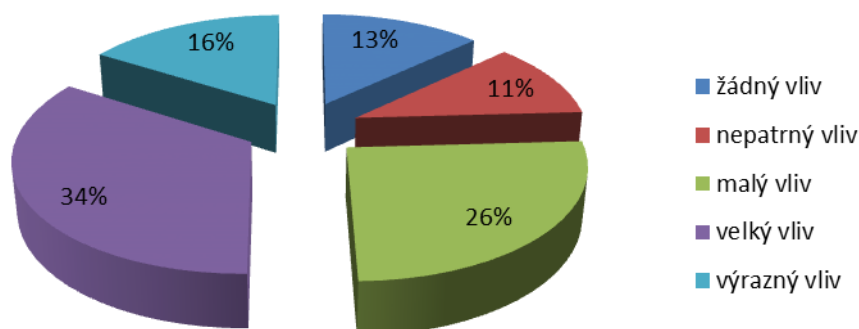
Zavedení systému mléčných kvót pomohlo k vytvoření podmínek pro stabilizaci chovu dojeného skotu podle názoru 52 % dotazovaných výrobců mléka, naopak 11 % z nich má za to, že mléčné kvóty na tento problém neměly žádný vliv, jak ukazuje graf 14.

Graf 14 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve vytvoření podmínek pro stabilizaci chovu dojeného skotu?“

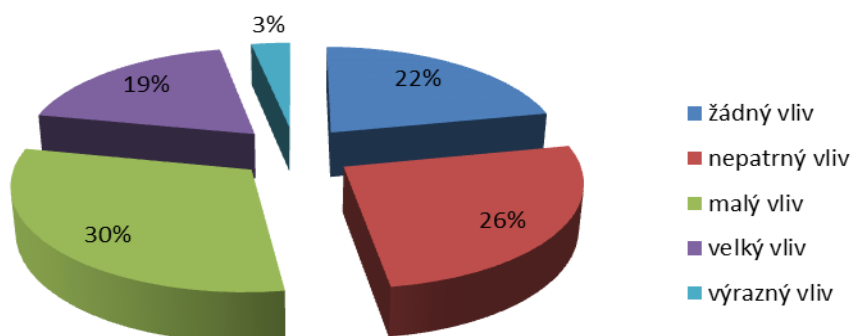
Zajímavé bylo, že v otázce vytvoření předpokladů určité ekonomické jistoty pro chovatele považuje polovina dotazovaných výrobců mléka systém mléčných kvót za výhodu a druhá polovina soudí, že mléčné kvóty měly na tento ukazatel malý až žádný vliv (graf 15).

Graf 15 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve vytvoření předpokladů určité ekonomické jistoty pro chovatele?“

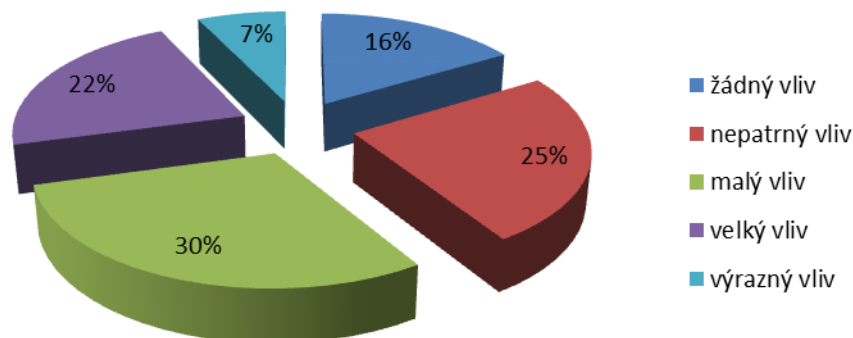

Mnohem výraznější množství (84 %) dotazovaných prvovýrobců mléka si myslí, že zavedení systému mléčných kvót nepřispělo k vytvoření podmínek pro zlepšení ekonomických ukazatelů produkce mléka. Za významnou přednost mléčných kvót toto považují pouhá 3 % respondentů, jak je patrné z grafu 16.

Graf 16 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve vytvoření podmínek pro zlepšení ekonomických ukazatelů produkce mléka?“

Graf 17 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve zlepšení stability zpracovatelského průmyslu a trhu s mlékem a mléčnými výrobky?“

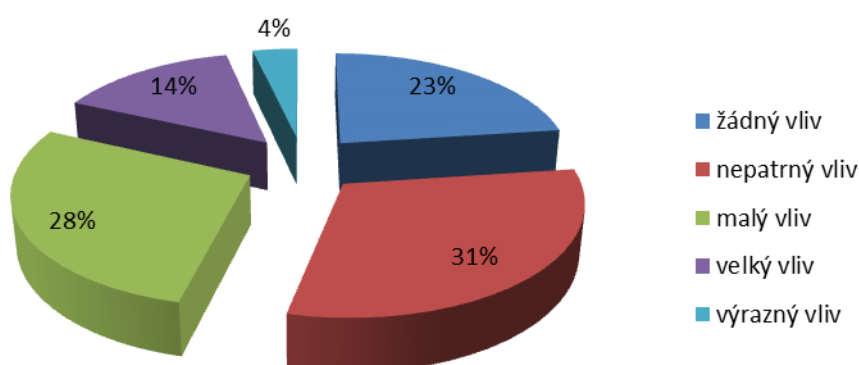
Jak je vidět z grafu 17, ani otázku zlepšení stability zpracovatelského průmyslu a trhu s mlékem a mléčnými výrobky nepovažuje většina (71 %) respondentů za přednost zavedení systému mléčných kvót. Pouze 7 % dotazovaných má za to, že systém mléčných kvót měl výrazný vliv na tento faktor.

Na základě vyhodnocení dotazníku bylo zjištěno, že přednosti systému mléčných kvót producenti mléka podnikající v tomto režimu vidí zejména v možnosti kontroly nad produkcí v EU, dále v konkrétním přehledu o produkci v jednotlivých státech a v zamezení nadprodukce mléka. Kromě toho byla některými producenty uváděna jako přednost mléčných kvót schopnost udržení výroby mléka v ČR i přes ekonomický tlak některých zemí EU se silnější podporou zemědělství a celkově vyspělejší ekonomikou. Ostatní faktory, odborníky (KVAPILÍK, 2006) uváděné jako přednosti systému mléčných kvót, podle výsledků dotazníkového šetření mnoho producentů mléka v ČR za výhody nepovažuje.

4.4.2 Nedostatky systému mléčných kvót podle dotazovaných producentů

Stejným způsobem, jako byly hodnoceny přednosti, byly zjišťovány i nedostatky systému mléčných kvót.

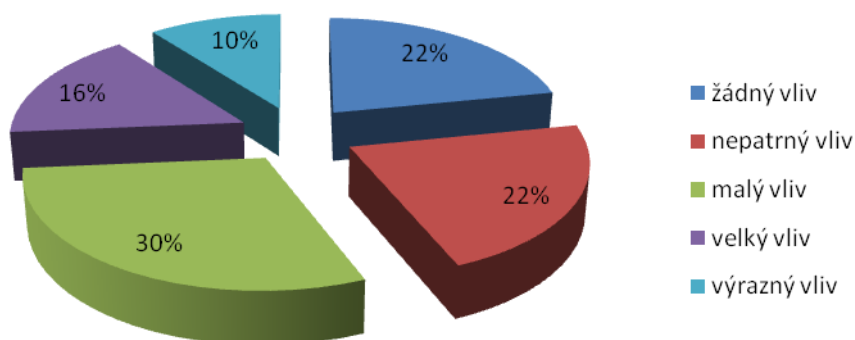
Graf 18 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v přetrvávající nadprodukcí?“

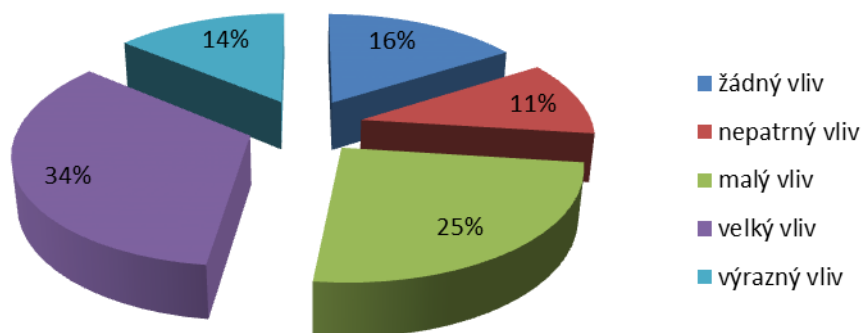
Jak je zřejmé z grafu 18, většina dotazovaných producentů (82 %) nevidí nedostatek systému mléčných kvót v přetrvávající nadprodukcí mléka, což koresponduje s výše popsáním zjištěním, že většina zemědělců považuje za přednost mléčných kvót zamezení nadprodukce mléka.

Graf 19 znázorňuje, za jak významný nedostatek mléčných kvót pocítují prvovýrobci mléka nestabilitu cen. 74 % dotazovaných si myslí, že nestabilita cen není závažným nedostatkem systému mléčných kvót.

Graf 19 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v nestabilitě cen?“

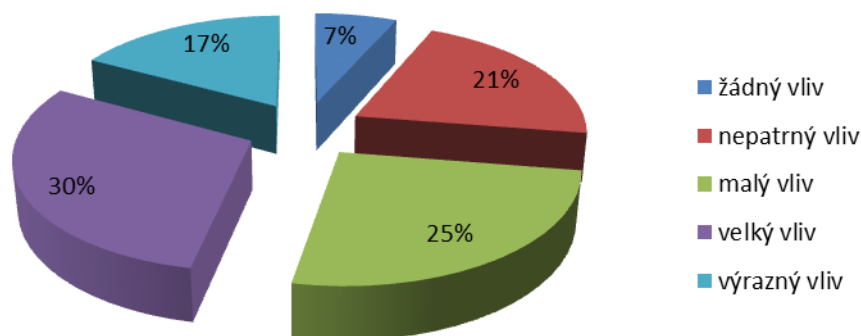
Graf 20 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v omezení volného působení nabídky a poptávky?“

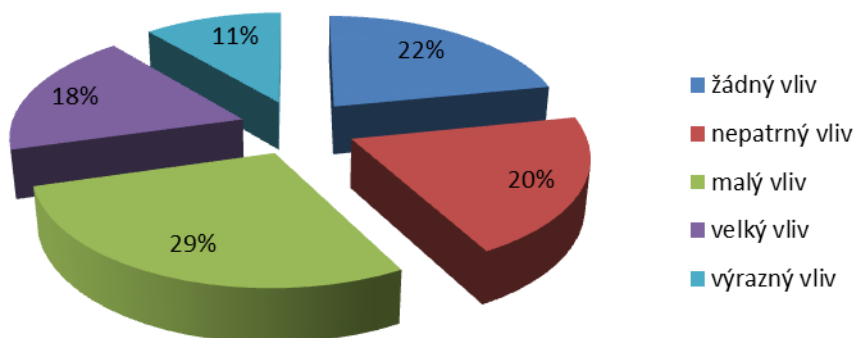
Zavedení systému mléčných kvót omezilo volné působení nabídky a poptávky. To je názor 48 % dotazovaných producentů, 25 % respondentů si myslí, že omezení volného působení trhu v souvislosti s mléčnými kvótami bylo malé, a zbývajících 27 % výrobců mléka nepovažuje toto omezení za nedostatek režimu mléčných kvót (graf 20).

Vysokou administrativní zátěž související se zavedením režimu mléčných kvót považuje za závažný nedostatek tohoto systému 17 % dotazovaných výrobců mléka. Naproti tomu 7 % všech dotazovaných si nemyslí, že administrativní zátěž je nevýhodou systému mléčných kvót, jak je zřejmé z grafu 21.

Graf 21 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v administrativní zátěži?“

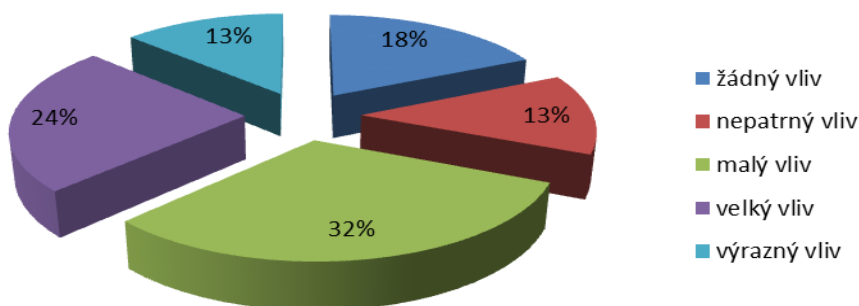

Graf 22 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v omezení možnosti zlepšování ekonomických výsledků chovu dojeného skotu?“

Graf 22 znázorňuje význam mléčných kvót v omezení možnosti zlepšování ekonomických výsledků chovu dojeného skotu. Je zřejmé, že 29 % dotazovaných toto omezení považuje za velký nedostatek systému mléčných kvót, většina respondentů (71 %) uvádí u tohoto faktoru malý nebo nepatrný význam. Znamená to, že systém mléčných kvót výrazně neomezuje možnost zvyšování ekonomických výsledků, ale zároveň ani nevytváří podmínky pro jejich zlepšování, jak bylo zřejmé z grafu 16.

Graf 23 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v nevyužití kapacity výroby?“

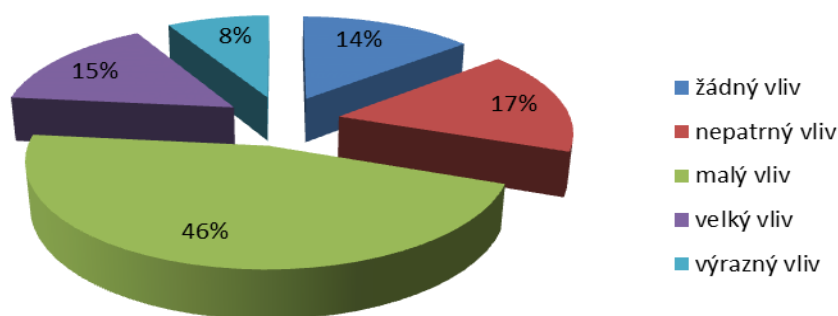

Odpovědi na otázku vlivu zavedení systému mléčných kvót na využití kapacity výroby zobrazuje graf 23. Nevýhodu režimu mléčných kvót představuje

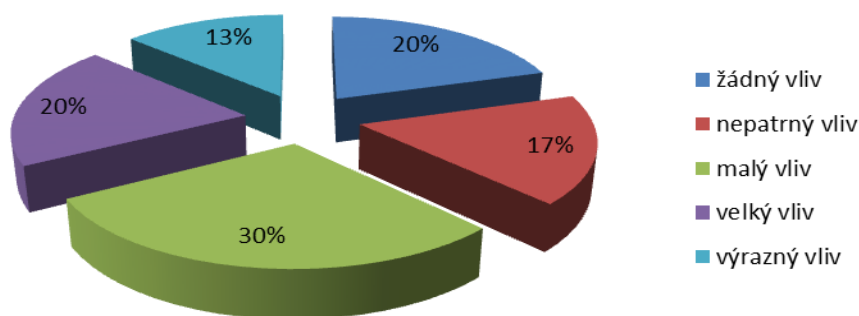
nevyužití kapacit výroby mléka pro 37 % respondentů, pro 31 % dotazovaných nepřineslo zavedení mléčných kvót důsledek nevyužití kapacity výroby.

Dalším z uváděných nedostatků systému mléčných kvót je problematika obtížné konkurenceschopnosti podnikání ve výrobě mléka. Tomuto vlivu přidělili dotazovaní výrobci mléka (46 %) malý význam, 23 % respondentů považuje ztíženou konkurenceschopnost za velký nedostatek podnikání v režimu mléčných kvót a pro 31 % dotazovaných producentů neznamena obtížná konkurenceschopnost nevýhodu systému mléčných kvót (graf 24).

Graf 24 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v obtížné konkurenceschopnosti?“

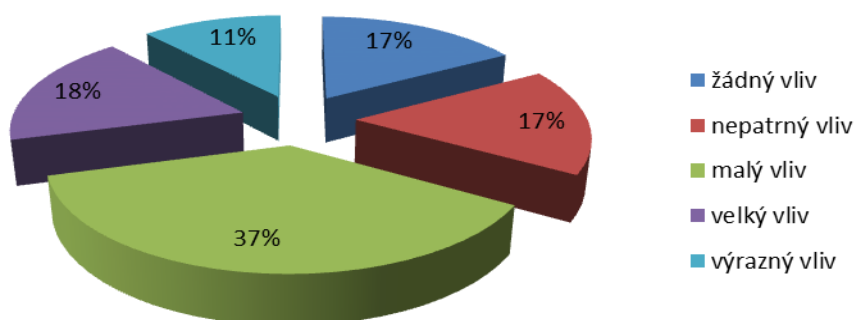
Graf 25 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v závislosti na dotacích?“

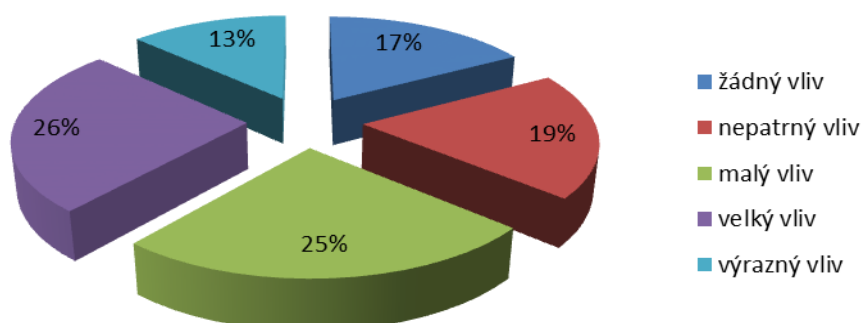
Graf 25 znázorňuje rozložení odpovědí na otázku, za jak významný nedostatek režimu mléčných kvót považují producenti závislost na dotacích. Je zřejmé, že pro 30 % dotazovaných producentů je tento faktor méně významným, 33 % respondentů považuje závislost na dotacích za velkou nevýhodu spojenou se systémem mléčných kvót a 37 % výrobců mléka v této problematice nevidí velký nedostatek mléčných kvót.

Zavedení systému mléčných kvót mělo vliv na nežádoucí vývoj struktury zemědělské výroby podle názoru 29 % dotazovaných producentů. Z grafu 26 je dále zřejmé, že 37 % se nedomnívá, že mléčné kvóty měly velký vliv na rozvoj neregulovaných odvětví zemědělské výroby a 34 % tento problém nepovažuje za nedostatek režimu mléčných kvót.

Graf 26 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v nežádoucím vývoji struktury zemědělské výroby?“

Graf 27 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v problémech s nákupem a prodejem kvót?“

Z grafu 27 je patrné, že pro 26 % respondentů jsou velkým nebo dokonce výrazným (13 %) nedostatkem režimu mléčných kvót problémy související s nákupem a prodejem mléčné kvóty. 36 % dotazovaných zemědělců tyto problémy nevidí jako nevýhodu systému mléčných kvót a pro čtvrtinu výrobců mléka problémy s obchodováním kvót znamenají jen malou nevýhodu režimu mléčných kvót.

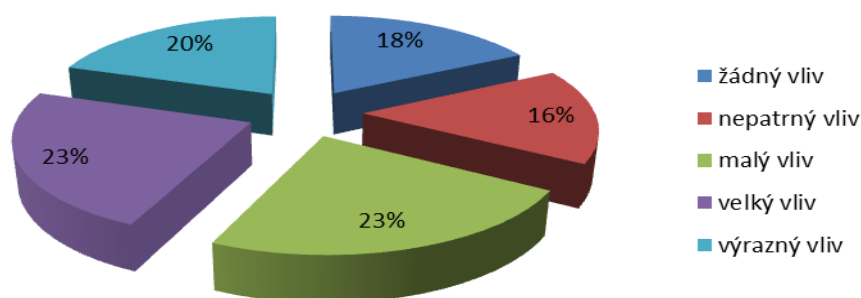
Z výše uvedeného hodnocení vyplývá, že producenti zapojení do dotazníkového šetření považují za nedostatky režimu mléčných kvót zejména omezení volného působení trhu, velkou administrativní zátěž a nevyužití kapacity výroby mléka. Jako nedostatek systému mléčných kvót byly producenty dále zmiňovány sankce za překročení přidělené mléčné kvóty.

4.4.3 Výhody ukončení systému mléčných kvót pro producenty mléka

Podobně, jako byli producenti mléka nuceni přizpůsobit své podnikání režimu mléčných kvót, je nyní nutné, aby byli připraveni na možné výhody i nevýhody vyplývající z ukončení regulace trhu s mlékem.

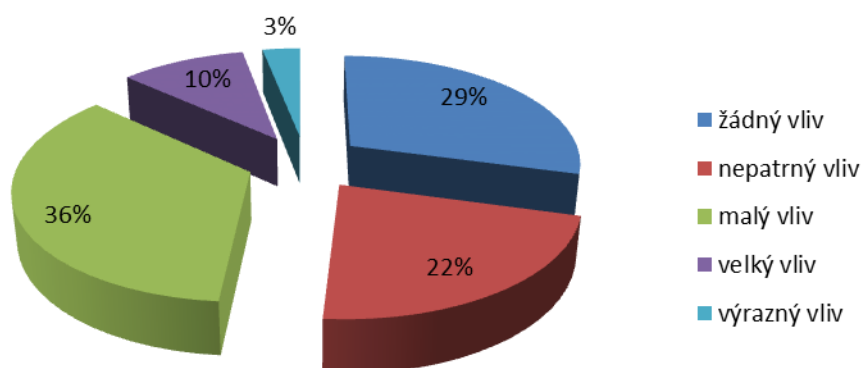
V možnosti navýšení produkce vidí velkou výhodu 43 % dotazovaných producentů, 23 % z nich tuto výhodu považují za méně významnou a 34 % respondentů výhodu v navýšení produkce po ukončení režimu mléčných kvót nespatřuje (graf 28).

Graf 28 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti navýšení produkce?“

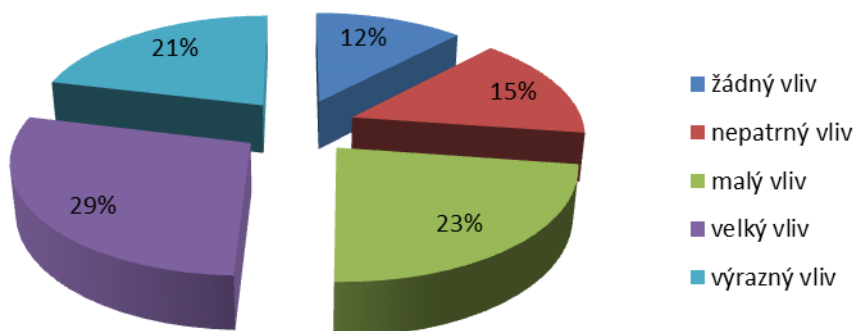
Z grafu 29 vyplynulo, že pouze 13 % respondentů považuje ukončení režimu mléčných kvót za výhodu v posílení pozice producentů. 51 % producentů si nemyslí, že po skončení mléčných kvót dojde k posílení jejich pozice na trhu s mlékem. Za výhodu s malým významem považuje posílení pozice producentů po skončení mléčných kvót 36 % dotazovaných výrobců.

Graf 29 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v posílení pozice producentů?“

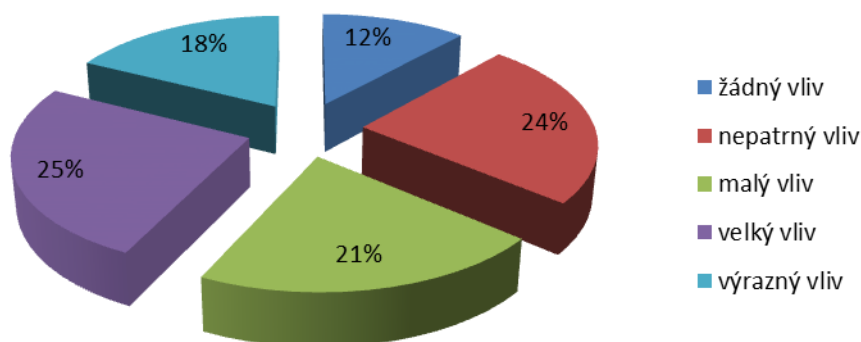
Z grafu 30 je patrné, že 49 % dotazovaných prvovýrobců mléka považuje za velkou výhodu zrušení umělé regulace. 23 % producentů tento faktor ještě považuje za výhodu a 27 % respondentů ukončení umělé regulace trhu s mlékem za výhodu zrušení systému mléčných kvót nepokládá.

Graf 30 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve zrušení umělé regulace?“

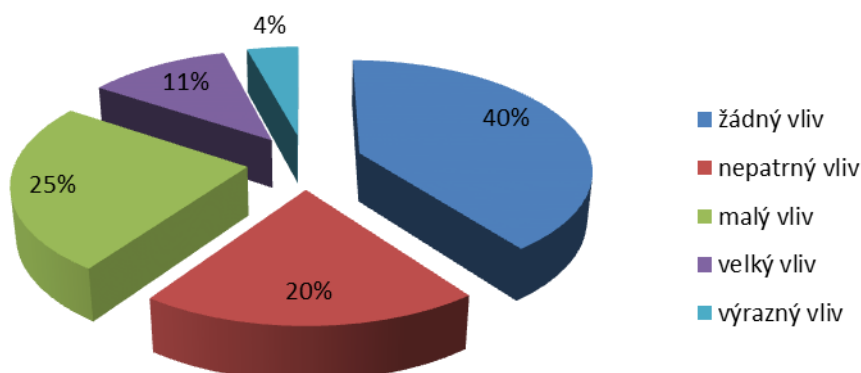
Graf 31 znázorňuje, je-li snížení administrativních povinností po ukončení systému mléčných kvót vnímáno jako výhoda podnikání. Jako výraznou výhodu tuto skutečnost vidí 18 % respondentů, přesto 12 % dotazovaných prvovýrobců nepočítá se snížením administrativních povinností po zrušení mléčných kvót.

Graf 31 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve snížení administrativních povinností?“

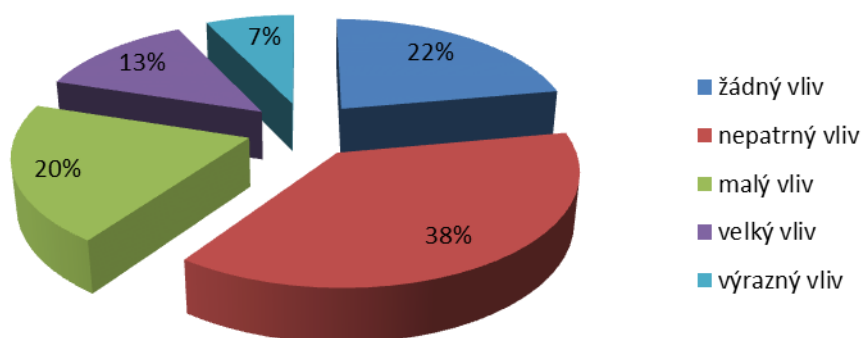
Po ukončení systému mléčných kvót bude existovat alespoň nějaký prostor pro vyjednávání o ceně mléka, to je názor 40 % dotazovaných producentů. Zajímavé však je, že stejný počet výrobců mléka má naprosto opačný názor, což je zřejmé z grafu 32.

Graf 32 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti vyjednávání o ceně?“

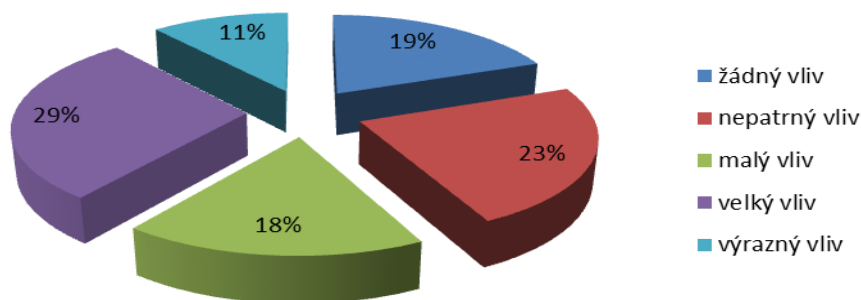
Graf 33 znázorňuje, že pro 60 % respondentů dotazníkového šetření není výhodou podnikání možnost využití nových tržních příležitostí, poté, co bude režim mléčných kvót ukončen. Tento faktor za výraznou výhodu považuje pouhých 7 % dotazovaných producentů.

Graf 33 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nových tržních příležitostech?“

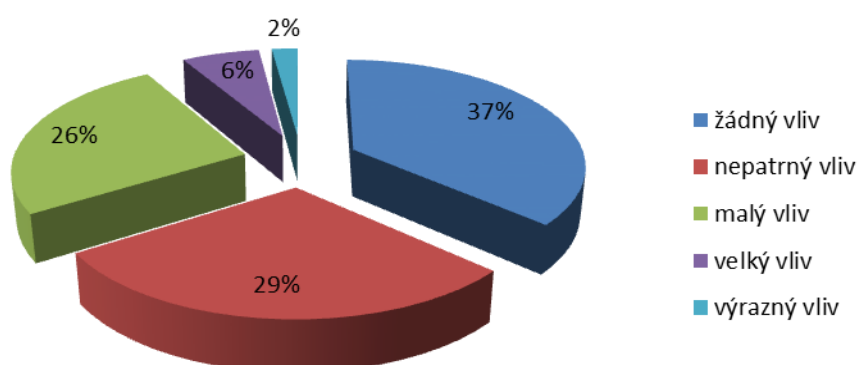
Z grafu 34 je zřejmé, že 40 % respondentů vnímá jako výhodu skončení režimu mléčných kvót možnost přirozeného působení tržních podmínek a mechanismů. Zajímavé zjištění bylo, že pro přibližně stejný počet (42 %) tato možnost výhodou není. 18 % dotazovaných výrobců mléka považuje tento faktor za méně významný.

Graf 34 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti přirozeného působení tržních podmínek a mechanismů?“

Jen 8 % dotazovaných producentů má za to, že po ukončení režimu mléčných kvót dojde k využití možnosti zvýšení intenzity plemenářské práce na úrovni podniků. 37 % respondentů předpokládá, že ukončení systému mléčných kvót nebude mít na rozšíření plemenářské práce žádný vliv (graf 35).

Graf 35 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti zvýšení intenzity plemenářské práce na úrovni podniků?“

Z uvedených výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že prvovýrobci mléka spatřují výhody podnikání po ukončení systému mléčných kvót zejména v možnosti navýšení produkce, ve zrušení umělé regulace trhu s mlékem, dále ve snížení administrativních povinností a v možnosti posílení pozice producentů mléka.

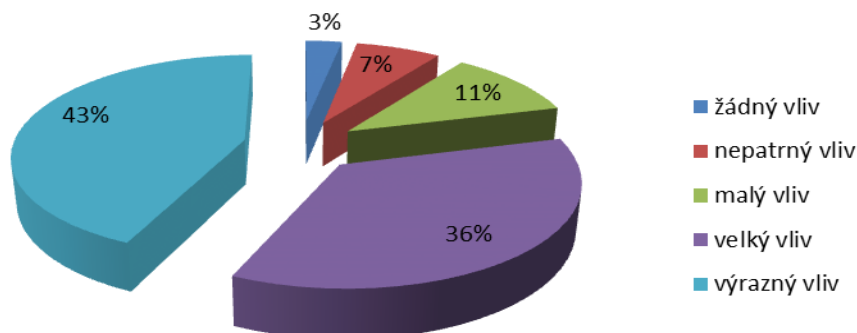
4.4.4 Nevýhody ukončení systému mléčných kvót pro producenty mléka

V této kapitole je nastíněno, kterých možných problémů souvisejících s podnikáním po ukončení režimu mléčných kvót se producenti obávají.

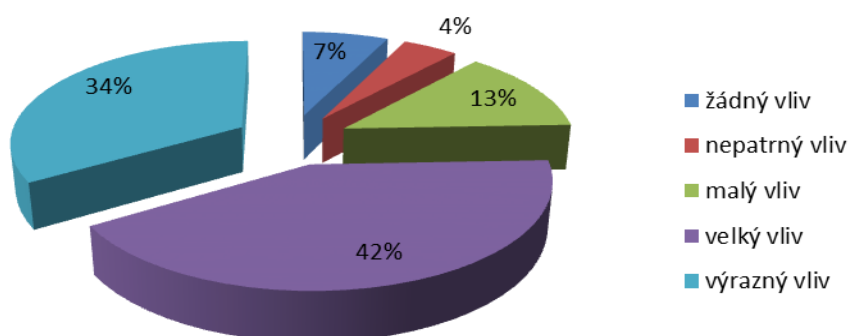
Z grafu 36 jasně vyplynulo, že nárůst dovozu mlékárenských výrobků považuje 36 % dotazovaných českých producentů mléka za velkou a 43 % respondentů dokonce za výraznou nevýhodu ukončení režimu mléčných kvót. Pouhá 3 % výrobců tuto možnost nepovažuje za nevýhodu podnikání.

Podobně významnou nevýhodou bylo podle dotazovaných producentů snížení nákupní ceny mléka, ke kterému by mohlo dojít po přerušení systému mléčných kvót (graf 37).

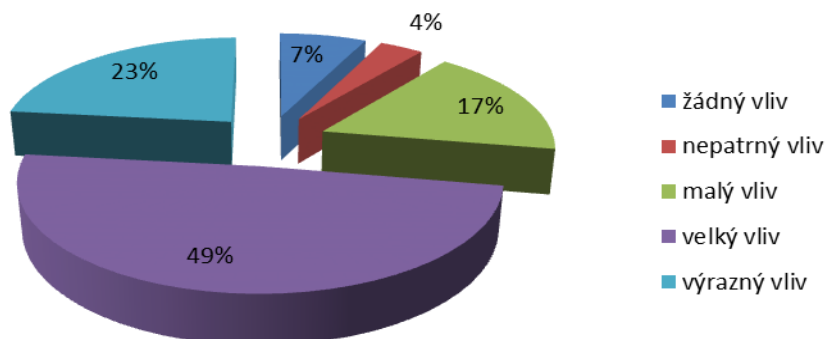
Graf 36 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nárůstu dovozu mlékárenských výrobků?“

Graf 37 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v poklesu nákupní ceny mléka?“

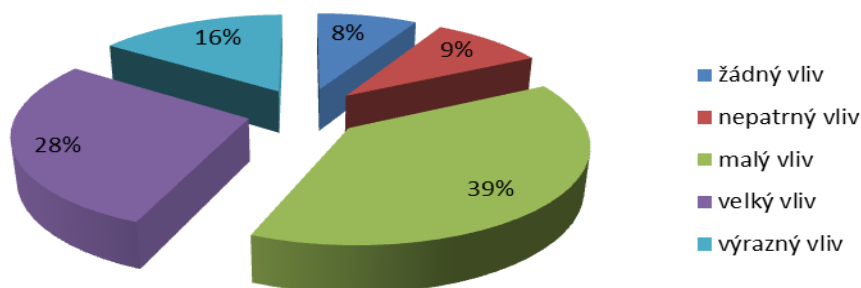
Graf 38 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve výraznějším kolísání tržních cen?“

Výraznější kolísání tržních cen po ukončení regulace mléčnými kvótami očekává 72 % dotazovaných producentů mléka (graf 38). Za určitou nevýhodu tento faktor považuje 17 % respondentů a 7 % z nich má za to, že tato možnost nebude v podnikání po skončení systému kvót problémem.

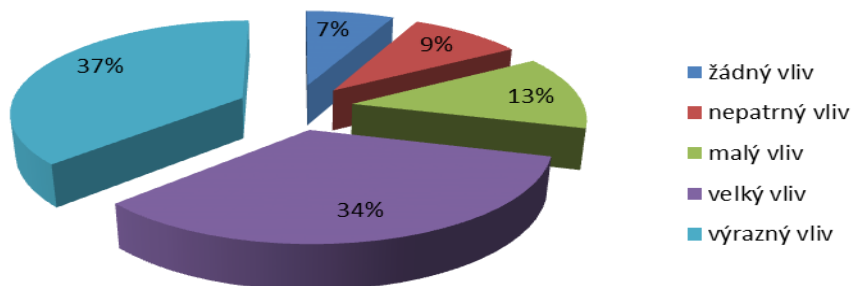
Graf 39 znázorňuje situaci, kdy 44 % dotazovaných výrobců mléka předpokládá, že po ukončení režimu mléčných kvót dojde ke změnám agrární politiky, které budou představovat významné nevýhody pro podnikání v zemědělství. Že taková situace nenastane, očekává 17 % respondentů.

Graf 39 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve změnách agrární politiky?“

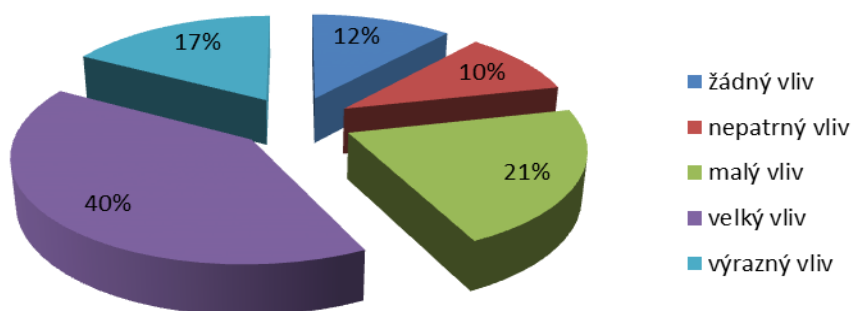
Nedostatečnou politickou podporu agrárního sektoru považuje za závažnou nevýhodu podnikání v oblasti výroby mléka 71 % producentů, kteří zodpověděli tuto otázku (graf 40). Jako nevýhodu tuto možnost nepocítuje 7 % respondentů.

Graf 40 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nedostatečné politické podpoře agrárního sektoru?“

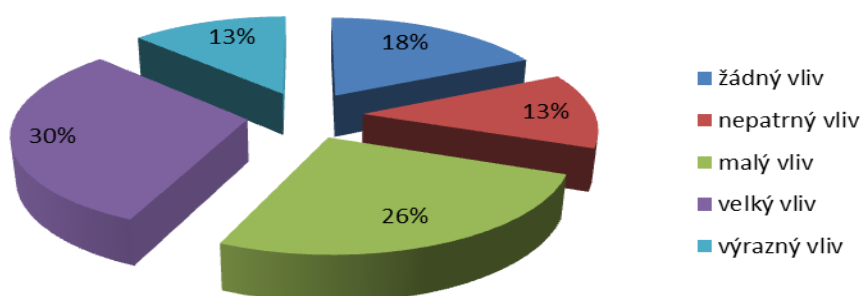
Problémy se zajištěním odbytu po ukončení režimu mléčných kvót očekává 57 % dotazovaných prvovýrobců mléka (graf 41). Zajištění odbytu pro svou produkci nevnímá jako nevýhodu podnikání na trhu s mlékem bez regulace 22 % respondentů.

Graf 41 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v zajištění odbytu?“

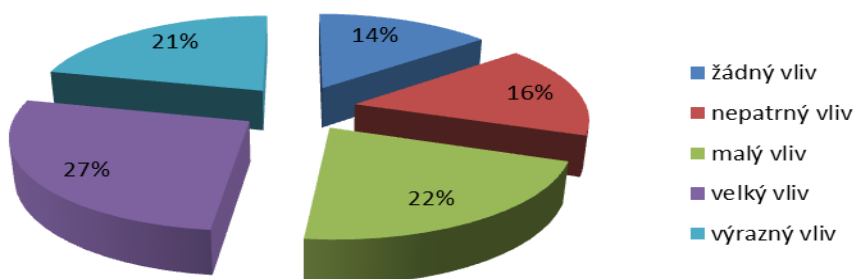
Podle názoru 43 % respondentů není podpora vývozu a domácí spotřeby potravin dostatečná, a tudíž by se mohla stát překážkou v podnikání po ukončení regulace trhu s mlékem. Dalších 26 % dotazovaných podnikatelů vidí v této problematice určitou nevýhodu. 31 % dotazovaných producentů mléka nepovažuje stávající podporu vývozu a domácí spotřeby potravin za nevýhodu podnikání po ukončení režimu mléčných kvót.

Graf 42 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nedostatečné podpoře vývozu a domácí spotřeby potravin?“

Graf 43 zobrazuje rozložení názorů na míru prosazování a ochrany práv českých zemědělců v orgánech EU. Téměř polovina (48 %) respondentů v této otázce spatřuje nevýhodu pro své podnikání, 14 % dotazovaných producentů nepovažuje tento faktor na nevýhodu.

Graf 43 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v prosazování a ochraně práv českých zemědělců v orgánech EU?“

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že nejzávažnější nevýhody pro podnikání po ukončení systému mléčných kvót spatřují dotazovaní producenti mléka zejména v nárůstu dovozu mlékárenských výrobků, poklesu nákupní ceny mléka, výraznějším kolísání tržních cen a nedostatečné politické podpoře agrárního sektoru.

4.5 NÁZORY PRODUCENTŮ NA SYSTÉM MLÉČNÝCH KVÓT A JEHO UKONČENÍ

Jak již bylo uvedeno, regulace trhu s mlékem a mléčnými výrobky pomocí systému kvót byla zavedena zvláště za účelem stabilizace na trhu, garance cen, omezení výroby mléka a snížení nákladů na řízení trhu. V tabulce 17 jsou zaznamenány názory dotazovaných producentů mléka na splnění účelu, pro který byly mléčné kvóty zavedeny. Stabilizace trhu s mlékem bylo dosaženo podle 61 % respondentů, 86 % prvovýrobců mléka má za to, že cíl garance cen zavedením mléčných kvót splněn nebyl, 63 % producentů se domnívá, že mléčné kvóty omezily výrobu mléka a 83 % z nich je přesvědčeno, že zavedením kvótového režimu nedošlo ke snížení nákladů na řízení trhu.

Tabulka 17 Četnosti odpovědí na otázku splnění účelu zavedení systému mléčných kvót

Účel zavedení systému mléčných kvót	Ano		Ne	
	n	%	n	%
Stabilizace na trhu s mlékem	138	61	90	39
Garance cen	33	14	195	86
Omezení výroby mléka	144	63	84	37
Snížení nákladů na řízení trhu	38	17	190	83

Tabulka 18 znázorňuje četnost kladných a záporných odpovědí v otázkách naplnění cílů zavedení systému mléčných kvót v závislosti na právní subjektivitě dotazovaných producentů.

Výsledkem šetření v této otázce bylo, že cíl stabilizace trhu s mlékem a mléčnými výrobky, byl splněn. Z tabulky 18 je ovšem zřejmé, že producenti s právní subjektivitou družstvo a akciová společnost uvedli vyšší podíl kladných než záporných odpovědí, zatímco u producentů s právní subjektivitou fyzická osoba tomu bylo naopak. U společností s ručením omezeným byl poměr kladných a záporných odpovědí vyrovnaný.

Celkovým vyhodnocením všech odpovědí na otázku dosažení cíle systému mléčných kvót v garanci cen bylo zjištěno, že většina (86 %) dotazovaných producentů mléka je přesvědčena, že zavedení systému mléčných kvót nepomohlo garantovat výši ceny mléka. Poměr kladných a záporných odpovědí vzhledem k právní subjektivitě dotazovaných výrobců mléka koresponduje s celorepublikovými výsledky.

Výsledkem vyhodnocení dotazníku bylo, že 63 % všech dotazovaných zemědělských podnikatelů má za to, že omezení výroby mléka, jako účel, pro který byly mléčné kvóty zavedeny, byl naplněn. Představitelé právní subjektivity družstvo nejsou o tomto výsledku jasně přesvědčeni, je dokonce větší počet takových, kteří se domnívají, že tento účel splněn nebyl.

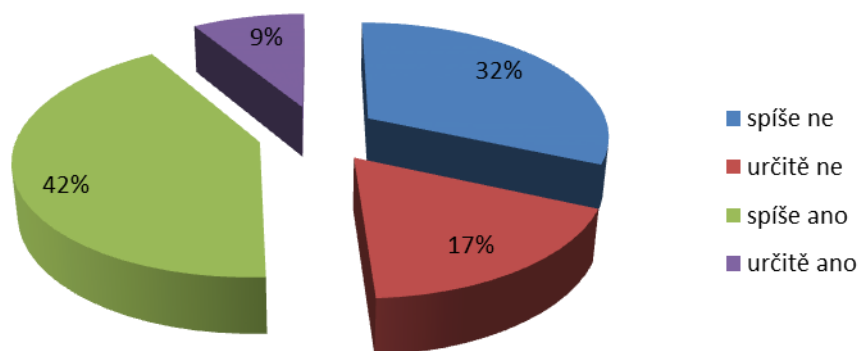
U dotazu na snížení nákladů na řízení trhu a jeho splnění po zavedení mléčných kvót vyšlo dotazníkovým šetřením najevo, že 83 % všech dotazovaných prvovýrobců mléka se domnívá, že tento cíl splněn nebyl. Stejný výsledek byl zjištěn i v odpovědích podle právní subjektivity dotazovaných zemědělských podnikatelů.

Tabulka 18 Četnosti odpovědí na otázku dosažení cílů systému mléčných kvót v závislosti na právní subjektivě sledované skupiny producentů

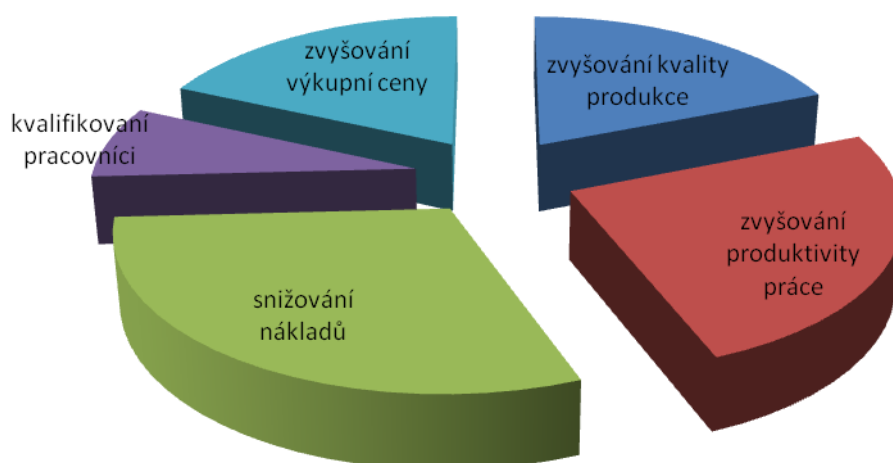
	Právní subjektivita	Ano		Ne	
		Počet	%	Počet	%
Stabilizace trhu	Družstvo	52	23	29	13
	s. r. o.	18	8	17	7
	a. s.	36	16	12	5
	FO	26	11	32	14
	Ostatní	6	3	0	0
Garance cen	Družstvo	13	6	68	30
	s. r. o.	2	1	33	14
	a. s.	12	5	36	16
	FO	6	2	52	23
	Ostatní	0	0	6	3
Omezení výroby	Družstvo	39	17	42	19
	s. r. o.	25	11	10	4
	a. s.	36	15	12	5
	FO	38	17	20	9
	Ostatní	6	3	0	0
Snížení nákladů na řízení trhu	Družstvo	14	6	67	30
	s. r. o.	8	3	27	12
	a. s.	10	5	38	16
	FO	6	3	52	22
	Ostatní	0	0	6	3

Jestliže 63 % všech dotazovaných producentů bylo přesvědčeno, že zavedený režim mléčných kvót přispěl k omezení výroby mléka, je zajímavým zjištěním, že pouze 9 % respondentů jistě předpokládá, že po ukončení regulace trhu kvótami navýší svou produkci mléka (graf 44).

Graf 44 Četnosti odpovědí na otázku: „Plánujete po ukončení režimu mléčných kvót navýšení produkce mléka?“

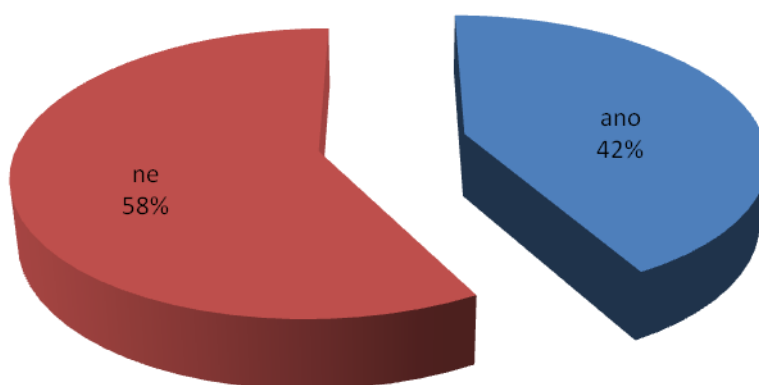
Graf 45 Největší příležitosti pro zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských podniků po ukončení režimu mléčných kvót podle odpovědí sledované skupiny producentů

Dotazníkovým šetřením provedeným v roce 2011 bylo zjištěno, že za nejpodstatnější příležitost pro podnikání bylo producenty vnímáno zvyšování výkupní ceny mléka (ŠVECOVÁ, 2011). Kterých příležitostí bude producenty využito pro zvýšení konkurenceschopnosti jejich podniku po ukončení režimu mléčných kvót, je znázorněno v grafu 45. Je zřejmé, že za největší příležitost pro své podnikání považují dotazovaní producenti snižování nákladů (52 % dotazovaných). Další příležitost vidí 44 % respondentů ve zvyšování produktivity práce. Zvyšování kvality produkce a možnost zvýšení výkupní ceny označilo za příležitost pro zvýšení konkurenceschopnosti podniku 33 % dotazovaných farmářů a 13 % všech dotazovaných by se snažilo zvýšit konkurenceschopnost podniku zaměstnáváním kvalifikovaných pracovníků.

Vyhodnocení odpovědí na zásadní otázku o ukončení systému mléčných kvót (graf 46) přineslo zajímavý výsledek. 42 % dotazovaných respondentů souhlasí s ukončením režimu mléčných kvót, 58 % všech respondentů by bylo raději, kdyby mléčné kvóty zůstaly zachovány. S největší pravděpodobností výše popsané obavy a nevýhody převyšují v povědomí prvovýrobců mléka nad přednostmi a příležitostmi podnikání v produkci mléka bez kvótové regulace.

Graf 46 Četnosti odpovědí v otázce souhlasu s ukončením režimu mléčných kvót

5 ZÁVĚR

Systém regulace produkce mléka prostřednictvím mléčných kvót je součástí SZP od roku 1984. Během své existence prošel tento režim určitým vývojem a nyní se ukazuje, že trh s mlékem a mléčnými výrobky bude schopen působit i bez regulace. Systém mléčných kvót bude zrušen s platností k 1. dubnu 2015. Hlavním cílem diplomové práce bylo posouzení kladů a záporů tržní regulace a zjištění možných dopadů ukončení tohoto režimu na producenty mléka v ČR.

Výsledky a diskuze byly založeny na analýze dotazníkového šetření, které proběhlo mezi producenty mléka v ČR. Sledovaný vzorek výrobců mléka reprezentoval různé právní subjektivity, ať už se jednalo o zemědělská družstva, akciové společnosti, společnosti s ručením omezeným, školní statky nebo fyzické osoby. Dotazníky vyplnilo 228 z 1 651 oslovených respondentů (14% úspěšnost) z různých produkčních oblastí ČR.

Všichni dotazovaní producenti byli držiteli mléčné kvóty pro dodávky, přičemž průměrná výše kvóty byla 2 288 577 kg s průměrným referenčním obsahem tuku 4,25 %. 10 % dotazovaných zemědělců bylo v souvislosti se zavedením systému mléčných kvót nuceno snížit svou produkci mléka a pro 59 % z nich je stávající výše mléčné kvóty, přidělená jejich podniku, dostačující. Mléko vyrobené ve 20 % dotazovaných podniků je dodáváno zahraničnímu odběrateli a stejné množství farem realizuje některý ze způsobů přímého prodeje mléka.

V chovech sledované skupiny producentů bylo průměrně 312 kusů dojníc, nejčastěji plemene České strakaté (40 %) a Holštýnské (33 %), s průměrnou roční dojivostí 7 022 litrů na kus v roce 2012. Průměrná výměra obhospodařované plochy byla 1 308 ha.

Zjištěná průměrná výše nákladů na litr mléka u sledovaných producentů v roce 2012 dosahovala 8,34 Kč, přičemž jeden litr mléka v tomto roce producenti prodali průměrně za 7,76 Kč.

Vyhodnocením dotazníku bylo dále zjištěno, že za přednosti systému mléčných kvót byla producenty považována zejména možnost kontroly nad produkcí EU (77 %), konkrétní přehled o výrobě mléka v jednotlivých státech (74 %) a zamezení nadprodukce mléka (70 %). Naproti tomu za největší nedostatky výroby mléka v režimu mléčných kvót bylo označeno omezení volného působení nabídky

a poptávky (48 %), vysoká administrativní zátěž (47 %) a nevyužití kapacity výroby mléka (37 %).

Jako výhody podnikání po skončení systému mléčných kvót byly sledovanou skupinou producentů označeny možnosti navýšení produkce (43 %), zrušení umělé regulace trhu s mlékem a mléčnými výrobky (49 %) a snížení administrativních povinností (43 %). Výraznější kolísání tržních cen (72 %), nárůst dovozu mlékárenských výrobků (46 %), pokles nákupní ceny mléka (41 %) a nedostatečná politická podpora agrárního sektoru (45 %) byly počítány jako překážky podnikání ve výrobě mléka po ukončení kvótového režimu.

Regulace produkce mléka pomocí kvót byla zavedena za účelem stabilizace na trhu, garance cen, omezení výroby mléka a snížení nákladů na řízení trhu. Stabilizace trhu s mlékem bylo dosaženo podle 61 % respondentů, 86 % prvovýrobců mléka mělo za to, že cíl garance cen zavedením mléčných kvót splněn nebyl, 63 % producentů uvedlo, že mléčné kvóty výrobu mléka omezily a 83 % z nich bylo přesvědčeno, že zavedením kvótového systému nedošlo ke snížení nákladů na řízení trhu.

Největší příležitostí pro zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských podniků bylo sledovanou skupinou respondentů vnímáno snižování nákladů (52 %).

Přestože rozhodnutí o ukončení systému mléčných kvót v roce 2015 bylo potvrzeno, 58 % dotazovaných výrobců mléka v ČR by bylo raději, kdyby mléčné kvóty zůstaly zachovány.

6 SUMMARY

The thesis was focused on the evaluation of the system of the milk quotas. This mode of regulation of the milk market should be completed in 2015. The aim of the thesis was to assess the pros and cons of regulation, including the potential impact of the termination of this system for milk producers in the Czech Republic.

In the first part has been processed the information about the milk quota system, its development and possible future condition. The second part of the thesis was focused on the assessment of the information obtained from a questionnaire survey from milk producers.

Keywords: milk quotas, milk market, producer, termination, Czech Republic, The European Union, The Common Agricultural Policy, State Agricultural Intervention Fund

SOUHRN

Práce byla zaměřena na vyhodnocení systému mléčných kvót. Tento režim regulace trhu s mlékem by měl být ukončen v roce 2015. Cílem práce bylo posouzení kladů a záporů regulace včetně dopadů ukončení tohoto systému pro producenty mléka v České republice.

V první části byly zpracovány dostupné informace o systému mléčných kvót, jeho vývoji a možném budoucím stavu. Druhá část práce byla zaměřena na vyhodnocení informací získaných dotazníkovým šetřením od producentů mléka.

Klíčová slova: mléčné kvóty, trh s mlékem, producent, ukončení, Česká republika, Evropská unie, Společná zemědělská politika, Státní zemědělský intervenční fond

7 SEZNAM LITERATURY

1. ALTEROVÁ, L. (2010): Hladké přistání má naději. [online]. *Dostupné z http://www.agroweb.cz/zpravodajství/Hladke-pristani-ma-nadeji_s43x48827.html*.
2. ALTEROVÁ, L. (2011): Dohoda o mléčném balíčku. *Mlékařské listy – zpravodaj*. 2012, č. 130, s. 16 – 17.
3. ALTEROVÁ, L. (2012): Většina je pro zrušení kvót mléka. *Mlékařské listy – zpravodaj*. č. 133, s. 17 – 18.
4. BARTÁK, K. (2000): *Průvodce Evropskou unií*. Praha, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 88 s., ISBN 80-85864-92-4.
5. BEČVÁŘOVÁ, V. (2001): *Zemědělská politika*. Brno, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 120 s., ISBN 80-7157-514-3.
6. DVOŘÁKOVÁ, H. (2012): Co přinese unijní mléčný balíček. *Zemědělec, Odborný a stavovský týdeník*. č. 44, s. 6.
7. EVROPSKÁ KOMISE. (2009): *Zvláštní zpráva č. 14/2009*. Dosáhly nástroje pro řízení trhu s mlékem a mléčnými výrobky svých hlavních cílů?
8. EVROPSKÁ KOMISE. (2010): Vývoj situace na trhu a následné podmínky pro hladké postupné ukončení režimu mléčných kvót. *Zpráva Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě*.
9. FAJMON, H. (2010): *Současnost a budoucnost českého zemědělství v EU*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 187 s. [online]. *Dostupné z <http://www.fajmon.eu/docs/dokumenty/Soucasnost%20a%20budoucnost%20ceskeho%20zemedelstvi%20v%20EU.pdf>*.
10. FIALA, P., PITROVÁ, M. (2010): *Evropská unie*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, 803 s., ISBN 978-80-7325-223-6.
11. FIALOVÁ, Z. (2012): Svaz proti rušení kvót. *Zemědělec, Odborný a stavovský týdeník*. č. 46, s. 2.

12. FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. (2008): *Společné politiky Evropské unie, historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha, C. H. Beck, 179 s., ISBN 978-80-7179-939-9.
13. FRELICH, J. A KOL. (2001): *Chov skotu*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 211 s., ISBN 80-7040-512-0.
14. GIRA INSTITUT. (2012): *Regionální posuny v EU produkci mléka, Kongres Evropské mlékařské asociace v Ljubljani*.
15. HAD, M., URBAN, L. (1997): *Evropská společenství, První pilíř Evropské unie*. Praha, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 149 s., ISBN 80-85864-38-X.
16. HRABÁNKOVÁ, M., ROLÍNEK, L., ŘEHOŘ, P., ČERMÁKOVÁ, A. (2008): *Přístupy k harmonizaci evropského modelu zemědělství na podmínky regionů ČR*. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, 238 s., ISBN 978 -80-7394-133-8.
17. KENNEDY, R. (2009): *Milk price Outlook*. Farm Forum – National Dairy Show Millstreet.
18. KEŘKOVSKÝ, M., KEŘKOVSKÁ, A. (1999): *Evropská unie – historie, instituce, ekonomika a politiky*. Praha, Computer Press, 142 s., ISBN 80-7226-196-7.
19. KOČÍKOVÁ, P. (1998): *Evropská unie a životní prostředí*. Ostrava, MONTATEX a.s., 182s., ISBN 80-85780-98-4.
20. KOPÁČEK, J. (2011) (rec.): ŠVECOVÁ, R.: *Trh s mlékem v České republice a jeho regulace*. [Bakalářská práce]. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Katedra veterinárních disciplin a kvality produktů, 52 s.
21. KOPÁČEK, J. (2011): *Světový mlékárenský summit IDF 2011. Mlékařské listy – zpravodaj*. č. 129, s. 3 – 10.

22. KOSTELNÍKOVÁ, S. (2009): Hodnocení vlivu regulačních opatření v mléčném sektoru. [Disertační práce]. Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 196 s.
23. KÖNIG, P. A KOL. (2009): *Rozpočet a politiky Evropské unie*. Praha, C. H. Beck, 630 s., ISBN 978-80-7400-011-9.
24. KRÁLOVÁ, T. (2012): Mléčný armagedon. *EURO*. č. 37, s. 24.
25. KVAPILÍK, J. (1998): *Mléko, mléčné výrobky a vstup České republiky do Evropské unie*. Praha, Odbor evropské integrace Ministerstva zemědělství ČR, Svaz chovatelů českého strakatého skotu, Českomoravská společnost chovatelů, s. r. o., 84 s.
26. KVAPILÍK, J. (2000): Nařízení vlády ze dne 22. Listopadu 2000 o stanovení produkčních kvót mléka na léta 2001 až 2005. Nепublikovaný pracovní materiál.
27. KVAPILÍK, J. (2002): Výroba mléka v podmínkách EU. In *Sborník referátů z konference „Problematika výroby mléka XXV“*. Praha, Milcom servis a. s., s. 9 - 16.
28. KVAPILÍK, J. (2004): Produkce mléka v rámci reformy společné zemědělské politiky unie. *Zemědělec*. č. 38, s. 32 – 33.
29. KVAPILÍK, J. (2006): Regulace agrární produkce a trhů. *Obchodní mechanismy EU a podpora odbytu zemědělských výrobků*. AK ČR.
30. KVAPILÍK, J., RŮŽIČKA, Z., BUCEK, P. (2012): *Ročenka – Chov skotu v České republice, hlavní výsledky a ukazatele za rok 2011*. Praha, Českomoravská společnost chovatelů, 91 s., ISBN 978-80-87633-02-1.
31. KVAPILÍK, J. (2012): Efektivita chovu dojeného skotu. *Náš chov*. č. 4, s. 10 – 12.
32. LUKÁŠ, Z., NEUMANN, P. (2000): *Společná zemědělská politika Evropské unie, Regionální a strukturální politika Evropské unie*. Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, 139 s., ISBN 80-245-0064-7.

33. MACHÁLEK, E., PĚCHULA, M. A KOL. (2008): *České zemědělství v podmínkách reformy SZP EU a nástroje k její realizaci*. Praha, IREAS, o. p. s., 82 s., ISBN 978-80-88130-89-2.
34. MAREK, D., BAUN, M. (2010): *Česká republika a Evropská Unie*. Brno, Barrister&Principal, 227 s., ISBN 978-80-87029-89-3.
35. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. (2010): *Vize českého zemědělství po roce 2010*. Praha, Ministerstvo zemědělství, 67 s. [online]. Dostupné z <http://eagri.cz/public/web/file/54688/VIZE.pdf>.
36. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. (2011): *Situační a výhledová zpráva MLÉKO, Listopad 2011*. Praha, Ministerstvo zemědělství, 111 s., ISBN 978-80-7434-009-3. [online]. Dostupné z http://eagri.cz/public/web/file/173673/MLEKO_11_2011.pdf.
37. NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 261/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se mění Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o smluvní vztahy v odvětví mléka a mléčných výrobků.
38. NAŘÍZENÍ RADY (EHS) č. 1078/77 , kterým se zavádí režim prémie za neuvedení mléka a mléčných výrobků na trh a za přeměnu stád dojníc.
39. NAŘÍZENÍ RADY (EHS) č. 856/1984 ze dne 31. března 1984 o společné organizaci trhu s mlékem a mléčnými výrobky.
40. NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1255/1999 ze dne 17. května 1999 o společné organizaci trhu s mlékem a mléčnými výrobky.
41. NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1788/2003 ze dne 29. Zář 2003, kterým se stanoví dávka v odvětví mléka a mléčných výrobků.
42. NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1698/2005 ze dne 20. září 2005 o podoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.
43. NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1234/2007 ze dne 2. října 2007, kterým se stanoví společná organizace zemědělských trhů a zvláštní ustanovení pro některé zemědělské produkty.

44. NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 445/2000 Sb., ze dne 22. listopadu 2000 o stanovení produkčních kvót mléka na léta 2001 až 2005.
45. NAŘÍZENÍ VLÁDY č. 244/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek pro uplatňování dávky v odvětví mléka a mléčných výrobků v rámci společné organizace trhu s mlékem a mléčnými výrobky, v platném znění.
46. SAMKOVÁ, E., ŠVECOVÁ, R., HANUŠ, O. (2012): Vybrané ukazatele trhu s mlékem v oblasti jihozápadních Čech. *Mlékařské listy – zpravodaj*. č. 127, s. 6 - 10.
47. SUKOVÁ, I. (2012): Mléčný balíček – budoucnost evropského sektoru mléka. *Mlékařské listy – zpravodaj*. č. 132, s. 2.
48. SVATOŠ, M. A KOL. (1999): *Ekonomika zemědělství a evropská integrace*. Praha, Nitra, Česká zemědělská univerzita Praha a Slovenská Poľnohospodárska univerzita v Nitre, 262 s., ISBN 80-213-0439-1.
49. SZIF. (2006): Komoditní zpravodajství – mléčné kvóty
50. SZIF. (2012): Komoditní zpravodajství – mléčné kvóty.
51. SZIF. (2012): *Příručka Mléčné kvóty*. Příručka pro producenty a odběratele v systému mléčných kvót, pro Organizace producentů, jejich sdružení a Mezioborové organizace v odvětví mléka a mléčných výrobků. Praha, 54 s.
52. SZIF. (2013): Komoditní zpravodajství – mléčné kvóty.
53. ŠREIN, Z. (1999): *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze, 369 s., ISBN 80-7079-946-3.
54. ŠVECOVÁ, R. (2011): Trh s mlékem v České republice a jeho regulace. [Bakalářská práce]. České Budějovice, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Katedra veterinárních disciplín a kvality produktů, 52 s.
55. TRÁVNÍČKOVÁ, M. (2012): Systémy kontroly jakosti mléka v České republice. [Diplomová práce]. České Budějovice, Jihočeská univerzita

v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, Katedra veterinárních disciplin a kvality produktů, 71 s.

56. WAWROSZ, P., SLOVÁČKOVÁ, P. (2002): *Průvodce podnikatele právem Evropského společenství*. Praha, Rada vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii, 134 s., ISBN 80-238-8700-9.
57. ZAORAL, J. (2001): Výroba mléka v systému mléčných kvót. In *Sborník referátů z konference „Problematika mléka na Hané“*, Olomouc, VÚŽV, s. 58 - 73.
58. ZEMĚDĚLEC, Odborný a stavovský týdeník. (2012), Kvóty překročilo šest členských států. Praha, Profi Press, s. r. o., č. 44 s. 6.

INTERNETOVÉ ZDROJE

www.businessinfo.cz, staženo dne 9. 2. 2013.

www.eagri.cz, staženo dne 15. 2. 2013.

www.euractiv.cz, staženo dne 9. 2. 2013.

www.europa.eu, staženo dne 3. 3. 2013

www.euroskop.cz, staženo dne 16. 2. 2013

www.szif.cz, staženo dne 17. 3. 2013

8 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

8.1 TABULKY

Tabulka 1 McSharryho reforma SZP – komodita Mléko	14
Tabulka 2 Porovnání dodávek v letech 1981 a 1983 a výše garantovaného množství pro členské státy podle Nařízení Rady (EHS) č. 856/1984.....	20
Tabulka 3 Přehled vnitrostátních kvót pro dodávky a referenčního obsahu tuku přidělené v rámci Evropské unie jednotlivým členským státům na období 2004/2005.....	21
Tabulka 4 Přehled navýšení vnitrostátní kvóty České republiky v jednotlivých kvótových letech na základě Nařízení Rady (ES) č. 1237/2007, ve znění Nařízení Rady (ES) č. 72/2009	26
Tabulka 5 Vývoj výše vnitrostátních kvót mléka České republiky v jednotlivých kvótových letech	26
Tabulka 6 Přehled plnění dodávek v kvótových letech 2004/2005 až 2011/2012 ...	27
Tabulka 7 Počet vyhodnocených dotazníků v závislosti na kraji a právní subjektivitě	33
Tabulka 8 Počet zaměstnanců v podniku a ve výrobě mléka v závislosti na právní subjektivitě sledované skupiny producentů.....	37
Tabulka 9 Počet dojnic a výměra obhospodařované plochy v závislosti na právní subjektivitě sledované skupiny producentů.....	38
Tabulka 10 Průměrné hodnoty vybraných ukazatelů výroby mléka v České republice	39
Tabulka 11 Průměrná roční dojivost u sledované skupiny producentů v letech 2004 – 2012	39
Tabulka 12 Vývoj průměrné výkupní ceny mléka u sledované skupiny producentů v letech 2004 – 2012	40
Tabulka 13 Průměrné náklady na litr mléka v České republice	40
Tabulka 14 Průměrné náklady na litr mléka u sledované skupiny producentů v letech 2004 – 2012	41
Tabulka 15 Aktuální množství přidělené mléčné kvóty a výše referenčního obsahu tuku v závislosti na právní subjektivitě sledované skupiny producentů .	42

Tabulka 16 Četnosti odpovědí na otázku dodávek mléka do zahraničí v závislosti na kraji.....	45
Tabulka 17 Četnosti odpovědí na otázku splnění účelů zavedení systému mléčných kvót	65
Tabulka 18 Četnosti odpovědí na otázku dosažení cílů systému mléčných kvót v závislosti na právní subjektivě sledované skupiny producentů	66

8. 2 GRAFY

Graf 1 Podíl reakcí na zaslané dotazníky	32
Graf 2 Charakteristika producentů v závislosti na kraji.....	34
Graf 3 Charakteristika producentů v závislosti na právní subjektivě	35
Graf 4 Charakteristika producentů v závislosti na počtu zaměstnanců v podniku....	35
Graf 5 Charakteristika producentů v závislosti na počtu zaměstnanců ve výrobě mléka	36
Graf 6 Četnosti odpovědí na otázku: „Je stávající výše vaší mléčné kvóty dostačující?“	42
Graf 7 Četnosti odpovědí v otázce snižování produkce mléka v souvislosti se zavedením mléčných kvót.....	43
Graf 8 Vývoj počtu držitelů mléčné kvóty pro dodávky a přímý prodej v České republice v jednotlivých kvótových letech.....	43
Graf 9 Způsoby realizace přímého prodeje u sledované skupiny producentů	44
Graf 10 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v možnosti kontroly nad produkcí v EU?“	46
Graf 11 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v konkrétním přehledu o produkci v jednotlivých státech?“	47
Graf 12 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v zamezení nadprodukce?“	47
Graf 13 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót v udržení chovu dojeného skotu i ve ztížených oblastech?“	48
Graf 14 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve vytvoření podmínek pro stabilizaci chovu dojeného skotu?“	48

Graf 15 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve vytvoření předpokladů určité ekonomické jistoty pro chovatele?“	49
Graf 16 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve vytvoření podmínek pro zlepšení ekonomických ukazatelů produkce mléka?“	49
Graf 17 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete přednost systému mléčných kvót ve zlepšení stability zpracovatelského průmyslu a trhu s mlékem a mléčnými výrobky?“	50
Graf 18 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v přetrvávající nadprodukcí?“	51
Graf 19 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v nestabilitě cen?“	51
Graf 20 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v omezení volného působení nabídky a poptávky?“	52
Graf 21 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v administrativní zátěži?“	52
Graf 22 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v omezení možnosti zlepšování ekonomických výsledků chovu dojeného skotu?“	53
Graf 23 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v nevyužití kapacity výroby?“	53
Graf 24 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v obtížné konkurenceschopnosti?“	54
Graf 25 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v závislosti na dotacích?“	54
Graf 26 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v nežádoucím vývoji struktury zemědělské výroby?“	55
Graf 27 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nedostatek systému mléčných kvót v problémech s nákupem a prodejem kvót?“	55
Graf 28 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti navýšení produkce?“	56
Graf 29 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v posílení pozice producentů?“	57

Graf 30 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve zrušení umělé regulace?“	57
Graf 31 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve snížení administrativních povinností?“	58
Graf 32 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti vyjednávání o ceně?“	58
Graf 33 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nových tržních příležitostech?“	59
Graf 34 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti přirozeného působení tržních podmínek a mechanismů?“	59
Graf 35 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete výhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v možnosti zvýšení intenzity plemenářské práce na úrovni podniků?“	60
Graf 36 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nárůstu dovozu mlékárenských výrobků?“ ...	61
Graf 37 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v poklesu nákupní ceny mléka?“	61
Graf 38 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve výraznějším kolísání tržních cen?“	61
Graf 39 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót ve změnách agrární politiky?“	62
Graf 40 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nedostatečné politické podpoře agrárního sektoru?“	62
Graf 41 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v zajištění odbytu?“	63
Graf 42 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v nedostatečné podpoře vývozu a domácí spotřeby potravin?“	63
Graf 43 Četnosti odpovědí na otázku: „Spatřujete nevýhodu podnikání po ukončení systému mléčných kvót v prosazování a ochraně práv českých zemědělců v orgánech EU?	64

Graf 44 Četnosti odpovědí na otázku: „Plánujete po ukončení režimu mléčných kvót navýšení produkce mléka?“	67
Graf 45 Největší příležitosti pro zvýšení konkurenceschopnosti zemědělských podniků po ukončení režimu mléčných kvót podle dotazovaných producentů.....	67
Graf 46 Četnosti odpovědí v otázce souhlasu s ukončením režimu mléčných kvót.	68

9 PŘÍLOHY

Příloha 1 Dotazník pro producenty mléka

DOTAZNÍK PRO PRODUCENTY MLÉKA

(Označte X, případně vyplňte)

PRÁVNÍ SUBJEKTIVITA

- družstvo
 a. s.
 jiné (uvedte jaké)

- s. r. o.
 Fyzická osoba

KRAJ:

- Hl. město Praha
 Středočeský
 Jihočeský
 Plzeňský
 Karlovarský
 Ústecký
 Liberecký

- Královéhradecký
 Pardubický
 Vysočina
 Olomoucký
 Jihomoravský
 Moravskoslezský
 Zlínský

OKRES:

POČET ZAMĚSTNANCŮ CELKEM V PODNIKU:

- méně než 10
 10 - 30
 30 - 50
 více než 50

POČET ZAMĚSTNANCŮ VE VÝROBĚ MLÉKA:

- méně než 10
 10 - 30
 30 - 50
 více než 50

ODBĚRATEL, KTERÉMU DODÁVÁTE MLÉKO (Název odběratele):

mléko je dodáváno do ČR

mléko je dodáváno do zahraničí

DOŠLO OD ROKU 2004 VE VAŠEM PODNIKU KE ZMĚNĚ ODBĚRATELE?

- ano
 ne

AKTUÁLNÍ VÝŠE PŘIDĚLENÉ KVÓTY: REFERENČNÍ OBSAH TUKU:

JE STÁVAJÍCÍ VÝŠE VAŠÍ MLÉČNÉ KVÓTY DOSTAČUJÍCÍ?

- ne, žádáme o navýšení
 ne, neplníme
 ano

BYLI JSTE NUCENI V SOUVISLOSTI SE ZAVEDENÍM MLÉČNÝCH KVÓT SNÍŽIT PRODUKCI MLÉKA?

- ano
 ne

JSTE DRŽITELI MLÉČNÉ KVÓTY PRO PŘÍMÝ PRODEJ?

- ano
 prodejní automat
 prodej mléka spotřebiteli přímo z farmy
 výroba a prodej mléčných výrobků
 Ne

POČET DOJNIC: PLEMENO:

VÝMĚRA OBHOSPODAŘOVANÉ PLOCHY (ha):

V ČEM SPATŘUJETE PŘEDNOSTI SYSTÉMU MLÉČNÝCH KVÓT?

(HODNOCENÍ 0 - 4, 0 - žádný vliv, 1 – nepatrný vliv, 2 – malý vliv, 3 – velký vliv, 4 – výrazný vliv)

- možnost kontroly nad produkcí v EU
- konkrétní přehled o produkci v jednotlivých státech
- zamezení nadprodukce
- udržení chovu dojeného skotu i ve ztížených oblastech
- vytvoření předpokladů určité ekonomické jistoty pro chovatele
- vytvoření podmínek pro stabilizaci chovu dojeného skotu
- vytvoření podmínek pro zlepšení ekonomických ukazatelů produkce mléka
- zlepšení stability zpracovatelského průmyslu a trhu s mlékem a mléčnými výrobky
- jiné (uveďte jaké)

V ČEM SPATŘUJETE NEDOSTATKY SYSTÉMU MLÉČNÝCH KVÓT?

(HODNOCENÍ 0 - 4, 0 - žádný vliv, 1 – nepatrný vliv, 2 – malý vliv, 3 – velký vliv, 4 – výrazný vliv)

- přetrvávající nadprodukce
- nestabilita cen
- omezení volného působení nabídky a poptávky
- administrativní zátěž
- omezení možnosti zlepšování ekonomických výsledků chovu dojeného skotu
- nevyužití kapacity výroby
- obtížná konkurenceschopnost
- závislost na dotacích
- nežádoucí vývoj struktury zemědělské výroby (rozvoj neregulovaných odvětví)
- problémy s nákupem a prodejem kvót
- jiné (uveďte jaké)

V ČEM SPATŘUJETE VÝHODY PODNIKÁNÍ PO UKONČENÍ SYSTÉMU MLÉČNÝCH KVÓT?

(HODNOCENÍ 0 - 4, 0 - žádný vliv, 1 – nepatrný vliv, 2 – malý vliv, 3 – velký vliv, 4 – výrazný vliv)

- možnost navýšení produkce
- posílení pozice producentů
- zrušení umělé regulace
- snížení administrativních povinností
- možnost vyjednávání o ceně
- nové tržní příležitosti
- možnost přirozeného působení tržních podmínek a mechanismů
- možnost zvýšení intenzity plemenářské práce na úrovni podniků
- jiné (uveďte jaké)

V ČEM SPATŘUJETE NEVÝHODY PODNIKÁNÍ PO UKONČENÍ SYSTÉMU MLÉČNÝCH KVÓT?

(HODNOCENÍ 0 - 4, 0 - žádný vliv, 1 – nepatrný vliv, 2 – malý vliv, 3 – velký vliv, 4 – výrazný vliv)

- nárůst dovozu mlékárenských výrobků
- pokles nákupní ceny mléka
- výraznější kolísání tržních cen
- změny agrární politiky EU
- nedostatečná politická podpora agrárního sektoru
- zajištění odbytu
- podpora vývozu a domácí spotřeby potravin
- prosazování a ochrana práv českých zemědělců v orgánech EU
- jiné (uveďte jaké)

VYBRANÉ ORIENTAČNÍ UKAZATELE VÝROBY MLÉKA

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet dojnic									
Dojivost (l/ks/rok)									
Mléčná kvóta									
Náklady (litr mléka)									
Výkupní cena									

MÁTE ZA TO, ŽE ZAVEDENÍ SYSTÉMU MLÉČNÝCH KVÓT SPLNILO SVŮJ ÚČEL:

– VE STABILIZACI NA TRHU S MLÉKEM?

- ano
 ne

– V GARANCI CEN?

- ano
 ne

– V OMEZENÍ VÝROBY MLÉKA?

- ano
 ne

– VE SNÍŽENÍ NÁKLADŮ NA ŘÍZENÍ TRHU?

- ano
 ne

SOUHLASÍTE S UKONČENÍM REŽIMU MLÉČNÝCH KVÓT?

- ano
 ne

PLÁNUJETE PO UKONČENÍ REŽIMU MLÉČNÝCH KVÓT NAVÝŠENÍ PRODUKCE MLÉKA?

- spíše ne
 určitě ne
 spíše ano
 určitě ano

JAKÉ JSOU PODLE VÁS NEJVĚTŠÍ PŘÍLEŽITOSTI PRO ZVÝŠENÍ KONKURENCESCHOPNOSTI VAŠEHO PODNIKU PO UKONČENÍ REŽIMU MLÉČNÝCH KVÓT? (možno uvést více odpovědí)

- zvyšování kvality produkce
 zvyšování produktivity práce
 snižování nákladů
 kvalifikovaní pracovníci
 zvyšování výkupní ceny
 jiné (uveďte jaké)

DALŠÍ PŘIPOMÍNKY, NÁZORY: